Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

ҚИШЛОҚ ҲАҚИҚАТИ

1990 йил 17 январь
ЧОРШАНБА
№ 14 (4.808).

Ўзбекистон Коммунистик партияси Марказий Комитетининг газетаси

1974 йил 1 январдан буён нашр этилади ◆ Душанбадан ташқари ҳар куни чиқади ◆ Баҳоси 3 тийин.

Ҳозир ҳам биронта республика бошқа республикасиз яшай олмайди. Ахир, Ўзбекистоннинг бутун замини Иттифоққа хизмат қилмоқда-ку. Иттифоқ буюртмасини бажариш учун ерларнинг 75 фоизида фақат пахта етиштирилди, одамларга яна гўшт ва сут ҳам керак-ку, ахир. Лекин Ўзбекистон меҳнаткашлари ҳаммамизга зарур бўлган пахтани етказиб бермоқдалар. Биз уларга гўшт, сут ва сариёғни бошқа жойлардан олинг, мамлакатга эса пахта беринг, демоқдамиз. Мана буни ихтисослаштириш дейдилар.

(М. С. ГОРБАЧЕВнинг шу йил 11 январда Вильнюсдаги иссиқлик аппаратлари ишлаб чиқариш бирлашмаси меҳнат коллективи ҳузурида сўзлаган нутқидан).

МУҲАРРИР МИНБАРИ

СОВЕТ ИТТИФОҚИ: мақсад—муштарак, тақдир—ягона

Кейинги салкам беш йиллик давр мамлакатимиз, унинг ҳамма бурчакларида яшовчи халқлар тақдирида туб бурилиш ясади. Илгари сиртдан қараганда бир маромда оҳиста тўлқинланиб оқувчи уммонни эслатган ҳаётимиз аслида бўронларга, чайқалишларга, қирғоқларга урилишларга, тошқинларга тайёр турганлиги, қайта қуришга, янгиланишга, дилда борини эмин-эркин баралла изҳор қилишга шайлиги маълум бўлиб қолди. Улкан жамият аввалига ашаддий қатағонлик, ўйфикрларнинг биқиқлиги, ташқи дунёдан мутлақо бехабарлик, кейинроқ эса турғунлик, маъмурий-буйруқбозлик, юқоридан туриб бошқариш йилларида оғир дардларга учради, унинг жисми беҳад заифлашди, сурункали иқтисодий, молиявий, маънавий, руҳий азоблар уни қийнаб қўйди. Ўшанда ҳам одамлар бундай аҳвол узоқ давом этиши мумкин эмаслигига, мадданинг бир кунмас-бир кун ёрилишига, хасталиклардан фориғ бўлиш имконияти яратилажагига комил ишонч билан яшадилар. Ниҳоят, 1985 йил апрелида ярқираб чиққан қуёш нури малҳамдек қуйилиб, онгимизни, тафаккуримизни, шууримизни, хуллас, бутун қоронғи дунёмизни мунаввар этди. Биз қайта қуриш деб номланган жуда катта инқилобий кураш жараёнига орзиқа-орзиқа, энтика-энтика, куч-қувватга тўлиш, инқирозларга барҳам бериш, покланиш ниятида қадам қўйдик.

Халқимизда «Уйдаги гап кўчага тўғри келмайди» деган ҳикмат бор. Биз чинакам демократияни, ҳақиқий ошкораликни, фикрлар эркинлигини, ҳаракатлар эминлигини биринчи маротаба ҳис этдик. Бу эса жамиятдаги ҳамма қатламларни жунбишга келтирди, соф орзулар ҳам, истиқболга интилиш ҳам, соғломланиш туйғулари ҳам, шу билан бирга манфаатпарастлик, миллатчилик, маҳаллийчилик, ўз нафсини бошқаларникидан устун қўйиш ва ҳоказо иллатлар ҳам балқиб юзага чиқди. Қаттиққўллик, елкадан босиб туриш, оғиз очишдан ҳадиксираш, қўлни кўкракка қўйиб бўйсунганча ишлаш пайтларида етти ухлаб тушимизга кирмаган ҳодисаларга — миллатлараро можароларга, жуғрофий дахлсизликларга кўз олайтиришга, бўлар-бўлмас даъволарни илгари суришга, ҳатто иш ташлашларга, бундан баттар кўнгилсизликларга рўбарў келдик. КПСС Марказий Комитети, СССР Олий. Совети, Иттифоқ ҳукумати бундай оқимларни қайта қуриш руҳидан келиб чиқувчи қонуний бир ҳолат деб ҳисобладилар, етилган муаммоларни оғир-вазминлик, ақл-идрок, донишмандлик билан ҳал этиш, мамлакат иқтисодий-молиявий ҳолатини инқироздан қутқариш чораларини кўрдилар. СССР халқ депутатлари сайлови, СССР халқ депутатларининг биринчи ва иккинчи съездлари, СССР Олий Советининг ўтган йилнинг ёзи ва кузида бўлиб ўтган сессиялари нажоткорлик, халоскорлик руҳини касб қилганлиги эндиликда ҳаммага маълум. Бу анжуманларда бир қисми тасдиқланган, айримларининг лойиҳалари умумхалқ муҳокамасига тақдим этилган қонунларни назарда тутсак, биз ҳозиргача деярли қонунларсиз яшаб келаётган эканмиз-да, деган фикр бехосдан пайдо бўлади. Давлат ҳокимияти олий мажлиси эндиликда бунга чек қўйиш чораларини кўрмоқда.

Совет Ўзбекистони қардош республикалар оиласида тенглар қатори босиб ўтган йўл кўп жиҳатдан шонли, шу билан бирга қарама-қаршиликларга, зиддиятларга, қийинчиликларга, қурбонларга тўла эканлигини исботлаб ўтирмаймиз. Биз қатағонлик ва турғунлик йиллари азобини кўпроқ кўрдик, десак хато бўлмас. Лекин азалдан меҳнатсевар, тарихан байналмилалчи, табиатан хушфеъл, дилию тили, ўзи пок ўзбек халқи, республикамизда яшовчи бошқа миллатлар ва элатларнинг фарзандлари Ватан равнақи дея бир сафда туриб, бир ёқадан бош чиқариб, муштарак мақсадни кўзлаб виждонан ишладилар, яратдилар, яшадилар. Афсуски ҳаёт бир зайлда, нуқсонларсиз, қусурларсиз, иришлар ва чиришларсиз давом этмади. Ҳамма жойда бўлганидек Ўзбекистонда ҳам қўшиб ёзишлар, порахўрликлар, одамлар ҳақига жабр қилишлар, қонунчиликнинг, тартиб-интизомнинг бузилиш ҳоллари рўй берди. Лекин республикамизда бундай салбий жараёнлар алоҳида синчковлик билан, айтиш мумкинки, кўзга кўринмас зарраларни аниқловчи микроскоплар ёрдамида ўрганилди. «Юқори»дан алоҳида кўрсатмалар, чексиз ваколатлар, беҳад ҳақ-ҳуқуқлар ила қуролланган, на тилимизни, на шарт-шароитимизни, на оғир аҳволимизни, на умумий қозонга қўшаётган ҳиссамизни биладиган терговчилар гуруҳи бир тўда жиноятчилар баҳонасида кўпдан-кўп бегуноҳлар ор-номусини топтадилар, уларнинг топган-тутганларини тортиб олдилар, бунинг устига қамоқхоналарда қонунсиз тарзда узоқ сақладилар. Азизлар руҳига шукрлар бўлсинким, бундай бебошликларга чек қўйилмоқда, жабрдийдалар оқланиб чиқишмоқда, хуллас, адолат тантана қилмоқда.

Қайта қуриш неъматларидан баҳра топаётган Ўзбекистонимиз ҳозирги пайтда оғир дарддан фориғ бўлган, яшаш, яратиш ишқига лиммо-лим тўлган паҳлавонни эслатади. У Советлар мамлакати барча халқлари билан қардошлик, биродарлик, ҳамкорлик, байналмилалчилик ҳисларини тарк этгани йўқ, тарк этмайди ҳам. Шу билан бирга республикамиз ўз иқтисодиётини соғломлаштирмоқда, молиявий ҳолатини яхшиламоқда, мустақиллик сари дадил қадам ташламоқда. Ҳа, биз ернинг ҳам, сувнинг ҳам, табиатнинг ҳам, жамики бойликларнинг ҳам, тарихий-маданий ёдгорликларнинг ҳам хўжайини, чинакам соҳиби халқимиз эканлигини баралла айтмоқдамиз. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети, республика ҳукумати нисбатан қисқа вақт давомида шундай режаларни тузиб, шунақа тадбирларни рўёбга чиқармоқдаларки, буларнинг хайру хосияти кун сайин сезилиб турибди. Қишлоқ аҳлини томорқа билан таъминлаш, болаларга бепул нонушта, ҳомиладор аёлларга кўрсатилаётган моддий ёрдам, иқтисодий ўз-ўзини бошқаришга ўтиш, Иттифоқ хазинасига қўшадиган улушига яраша ҳақ ундириб олиш, сиёсий вазиятни барқарорлаштириш, миллатлараро муносабатларни тарози палласига қўйиб уйғунлаштириш, қонунчиликни мустаҳкамлаш ва ҳоказо чоралар шулар жумласидандир. Айниқса агросаноат тармоқларини ривожлантириш, қайта ишлаш корхоналари янги туркумларини вужудга келтириш, нобудгарчиликка, маҳсулотни иритиш-чиритишга қарши курашиш, бошқарувнинг ва хўжалик ҳисобининг ўзини оқлаган пудрат, ижара, кооперация сингари шаклларини дадил қўлланиш, ҳақ тўлашни тартибга солиш, деҳқон билан чорвадорнинг гўзал, мазмунли, мароқли ҳаёт кечиришини таъминлаш — буларнинг ҳаммаси пировард натижада инсон саодатига бўйсундирилгандир. Аммо ҳолва деган билан оғиз чучимайди. Ўтмишнинг томири анча бақувват қолдиқлари ҳамон ишимизга тўсқинлик қилмоқда. Марказий Комитет ва ҳукумат қарорлари, топшириқлари камкўстсиз, нуқсонсиз бажарилмаяпти. Айрим раҳбарларни туртиб туришга тўғри келмоқда. Масалан, томорқаларни тақсимлашда бу ҳол яққол сезилди. Баъзан ўйлаб қоласан киши: наҳотки хайрли тадбирни рўёбга чиқариш учун ҳам туртишлар, эслатишлар, ҳатто жазолашлар талаб этилса? Биз бу иллатдан қанчалик тез қутулсак, ишларимиз шу қадар равнақу ривож топажагини унутмаслигимиз зарур.

Мамлакатимиздаги умумий манзара, иқтисодий, молиявий, сиёсий, маънавий муҳит кўплар қатори Ўзбекистон меҳнаткашларини ҳам жиддий ташвишлантирмоқда. Болтиқбўйи республикаларидаги ўткирлашган вазият, Арманистон, Озарбайжон, жумладан Тоғли Қорабоғ, Нахичевандаги қонли воқеалар. ўзбек халқининг қалбини ўртамоқда, жисму жонини ларзага келтирмоқда. Ахир, бизнинг ўзимиз ҳам Фарғона фожиаси изтиробини чекмоқдамиз. Дўстлар ярасига малҳам қўйиш фазилатини ҳамиша осмон қадар эъзозлашни қарзу фарз ҳисоблайдиган ўзбек халқи сиёсий, миллий, руҳий тўлқинларга бефарқ қарай олмайди. КПСС Марказий Комитети декабрь (1989 йил) пленуми иштирокчилари қаторида Ўзбекистон Коммунистик партияси Марказий Комитети раҳбарининг Литва ССРда бўлиши республикамизга, унинг партия ташкилотига ҳурмат-эҳтиром рамзидир. Михаил Сергеевич Горбачевнинг литваликлар билан учрашувларда сўзлаган нутқлари қайта қуришга нисбатан ишончу имонимизни, курашларда, жангу жадалларда қад ростлаган Иттифоқимиз бузилмаслиги ва дахлсизлигига шак келтирмаслик туйғусини тағин ҳам мустаҳкамлади. Биз ягона оила фарзанди эдик, ҳозир ҳам шундаймиз, бундан буён ҳам шундайлигимизча қоламиз. Булар шунчалик баландпарвоз гаплар, қизил сўзлар эмас, омманинг фикру ўйидир.

М. С. Горбачевнинг республикамиз, айниқса пахтакорларимиз шаънига билдирган фикрлари ҳаммамизни беҳад хушнуд этди. Илгарилари ҳам бундай таърифларни кўп эшитганмиз, шунга жавобан янги мажбуриятлар қабул қилганмиз. Гулдурос қарсаклар, мадҳу санолар даврида биргина мақтов дея беш миллионлик маррани олти миллионликка ўйламай-нетмай чўзиб юборганмиз. Аммо ҳозир шароит бошқа, вақт бошқа, одамлар бошқа, кайфият, руҳият мутлақо бошқа. Биз Михаил Сергеевичнинг ҳаётдан олиб гапирган сўзларини тўғри тушунамиз ва одилона хулоса чиқарамиз. Ўзбекистоннинг ҳаққоний ўрнига муносиб баҳо берилганлигини тантиликнинг намунаси деб ҳисоблаймиз. Хатоларни барҳам топтириш, дастлабки ютуқларни қадамба-қадам кўпайтириш, меҳнат маромини жадаллаштириш, демократия имкониятларидан ақлу идрок билан фойдаланиш, республикамиз салмоғига салмоқ қўшиш, бунда миллий маҳдудлик майлларига зинҳор-базинҳор берилмаслик, асосий мақсад — халқ бойлигини кўпайтириш ва уни халқ турмуши фаровонлигига йўналтириш ҳар биримиз учун эзгу ният бўлиб қолмоғи керак.

Биз ўзбек халқини, у билан ҳамкору ҳамдаст бўлиб яшаётган жамики миллат ва элат вакилини маърифатли, маданиятли, тўқ ҳаёт кечириши, демократия, ошкоралик, эркинлик неъматларидан баббаравар баҳра топиши, ўз тилини, урф-одатларини, диний ақидаларини, виждон эркинлигини, барча анъаналарини унутмаслигини истаймиз. Партия ҳаётида, давлатни бошқарувда, ижтимоий турмушда, расмий-норасмий ташкилотлар фаолиятида теппа-тенг иштирок этиш, инсоннинг қонуний ҳақ-ҳуқуқлари дахлсизлигини таъминлаш, буларнинг ҳаммаси қайта қуришимиз афзалликларидирки, биз бошлаган ўн йиллик, яъни XX аср интиҳосининг истиқболини худди ана шулар белгилайди.

Ўзбекистон сайловлар арафасида турибди. Деярли бир ойдан сўнг барча поғонадаги Советларнинг депутатлари иш бошлайдилар. Республикамизда парламентчиликнинг дастлабки тажрибалари тўпланади. Олий Советга, маҳаллий ҳокимият органларига ҳақиқий ватанпарварларни, сиёсатдонларни, ақлу заковат соҳибларини, қонунларимизни тайёрловчиларни, кўпмиллатли, ягона мақсадни кўзловчи ваколат соҳибларини сайлаганимиздагина мушкулимиз осон кечади. Халқимиз худди шундай йўл тутишига шубҳа йўқ.

...Ҳаёт жўш урмоқда. Зиддиятлар тўлқини кўпирмоқда. Фикрлар уйғонмоқда. Одам тобланмоқда. Фалсафий қонунлар ишламоқда. Ана шу сафда биз ҳам одим ташламоқдамиз. Истардимки, ниятларимиз, умидларимиз, эзгу фазилатларимиз йўлдошимиз бўлсин, шаънимизга доғ тушмасин, аждодларимизнинг покиза руҳи қўллаб-қувватласин!

Аҳмаджон МУХТОРОВ.

Богдод районидаги «Пахтакор» колхозида техника жиловкорларининг сафи кенг. Абдусаттор Қаҳҳоров — ана шулардан бири. У якунланган йил пахта мавсумида зангори кемада 140 тонна хом ашё терган эди.

Моҳир механизатор айни кунларда маҳаллий ўғит жамғариш, уни далага элтиш сингари юмушларни бажаришда ҳамкасбларига ўрнак бўлаётир.

СУРАТДА: А. Қаҳҳоров.

Т. ҲАМРОҚУЛОВ олган сурат.

ДАЛАЛАРДАН ДАРАКЛАР

ПОП

Қўриқ «Навбаҳор» совхозининг Рўзимат Мелиев бошлиқ бригадаси чўлқуварлари ўн иккинчи беш йилликнинг тўртинчи йилини муваффақиятли якунладилар: 130 гектар пахта майдонининг ҳар гектаридан 31,5 центнердан чўл дурдонаси йиғиштириб олинди.

Кузги-қишки дала тадбирларини вақтида, сифатли бажариш мўл ҳосил етиштиришнинг гарови эканлигини яхши билган омилкорлар муҳим агротехник тадбир— шудгорлашни қисқа муддатда туғаллашди. Айни кунларда юмшатилган майдонларга пешма-пеш яхоб берилаётир.

Бригадада маҳаллий ўғит жамғариш ҳам уюшқоқлик билан олиб борилмоқда. Бунда асосан механизатор Низомжон Қодировнинг хизмати салмоқли бўлаётир.

Р. Қурбонов.

КАЛИНИН

Қиш-қировли кунларда ҳам деҳқон тиним билмайди. Буни «Москва» совхози меҳнаткашлари мисолида кўриш мумкин. 632 гектар майдон сифатли юмшатилганидан сўнг эртаги экинлар учун эгат олиб қўйилди, маҳаллий ўғит жамғариш қизғин давом этаётир. Қўшни Қозоғистон жумҳуриятидан ҳамда хўжаликлар чорвачилик фермаларидан шу кунгача қарийб икки минг тонна нури ташиб келтирилди. Мазкур юмушларни бажаришда Ориф Каримов, ака-ука Вали ва Шариф Абдуллаев сингари техника жиловдорлари хизмати катта бўлаётир.

Хўжалик деҳқонлари иссиқхоналарда ўзлари экиш учун тайёрлаб қўйган карам уруғини қадашга киришдилар.

И. Қосимов.

ЯНГИЕР

«Ленинград» совхози миришкорлари келгуси йил ҳосилига пухта замин яратишаётир. Ҳозирга қадар 3600 гектар майдонга пол олиниб, суғоришга пухта тайёрлаб қўйилди. Далаларга эса яхоб бериш бошлаб юборилди.

Кузги дон экинлари қадалган майдонларда ҳам иш қизғин: 70 гектардаги арпа озиқлантирилиб оби ҳаётга қондирилди. Бунда Абдулла Шомирзаев, Худойберди Абдуллаев сингари сувчилар алоҳида ғайрат кўрсатишди. Хўжалик соҳибкорлари мевали дарахтлар қатор ораларини юмшатиб, сийрак жойларга 10 минг туп олма кўчати ўтқаздилар. 16 гектардаги токзор ҳам вақтида парвариш қилингач, кўмилди. Шунингдек, тутзорлардаги ола жойларга 80 минг туп кўчат ўтқазилди. Мазкур юмушларни бажаришда Ҳасан Абдукаримов, Азим Неъматов каби соҳибкорлар бошқаларга намуна бўлишди.

А. Норқулов.

Ижара тўғрисидаги низомни ўқиб

МУНОСАБАТЛАР ОЙДИНЛАШАДИ

1989 йилни кузатган бўлсак-да, хўжаликнинг бултурги фаолияти ҳали тўлиқ сарҳисоб қилингани йўқ. Лекин ҳозирги ҳисоб-китобларнинг ўзиёқ бизнинг шароитимизда нафақат пахтачиликни, балки деҳқончиликнинг бошқа тармоқларини ҳам ижара пудратига ўтказиб тўғри йўл тутганлигимизни кўрсатмоқда.

Баҳорги табиий офат келтирган талафот тўғрисида гап юритилса, ҳанузгача юрагимиз увишади. Ўшанда текис униб чиққан мурғак ниҳоллар бемаврид совуқдан яксон бўлди. Баъзи пайкалларга уруғни 3—4 карра экишга тўғри келди. Бундай қийинчиликларга қарамасдан, йирик режани областда биринчилар қаторида уддаладик: 1700 гектар майдондан 3 минг 507 тонна ўрта толали пахта йиғиштириб олинди. Ҳосилдорлик гектар ҳисобига 20,6 центнерни ташкил этди. Бу — ҳар гектар майдондан 1988 йилдагига нисбатан 450 килограммдан кўп қимматбаҳо хом ашё саранжомланди дегани. Пахтачиликдан келадиган даромад қарийб 3 миллион сўм бўлиши мўлжалланмоқда.

Хўжаликда ишчи кучи тақчиллигини, деҳқончилик шароитимиз бошқа колхозлар ва совхозлардагидан кескин фарқ қилишини ҳисобга олиб, ижара пудратига ўтган эдик. Устига устак совхоз ташкил этилганидан буён иқтисодиётимиз ночор аҳволга тушиб, чўлқуварларнинг моддий манфаатдорлиги паст эди. Ҳатто 1988 йилда планни бажарган бўлсак-да, уларнинг ўртача ойлик маоши 125 сўмдан ошмади. Шунинг учун кўчиб келганларнинг аксарияти ҳатто ғўза гуллай бошлаган пайтда ҳам кетиб қолишарди. Ер эгасиз бўлиб, вақтида ишлов берилмаган, озиқлантирилмаган, суғорилмаган экиндан қандай ҳосил олиш мумкин? Ернинг мелиоратив ҳолати ёмонлиги, социал муаммоларнинг қалашиб қолганлиги — масаланинг бўлак томони.

Нохуш аҳволдан чиқиб, хўжаликни оёққа турғазишнинг бирдан-бир умидбахш йўли ижара пудрати бўлди. Пахтачилик билан банд бўлган 1.700 гектар майдон 66 нафар ижарачига бўлиб берилди. Хўжалик билан улар ўртасида тузилган шартномага кўра, ижарачи беш йил давомида ихтиёридаги ернинг ҳақиқий соҳиби ҳисобланади. Совхоз эса ижарачиларни уруғлик, техника, минерал ўғит, сув билан ўз вақтида таъминлаш, дала меҳнатчиларига зарур шароит яратиш, социал масалаларни ҳал этиш мажбуриятини олган. Мана, бир йил мобайнида ижара пудрати усулида меҳнат қилдик. Ҳозирча пировард натижани чиқаришга улгурганимиз йўқ. Лекин хомчўт қилинаётган рақамлар танланган йўлнинг тўғри эканлигини кўрсатмоқда. Масалан, ижарачи Бобохон Сарибоев бошлиқ звено аъзолари 24 гектар майдондан 47 тонна ўрнига 66 тонна сифатли хом ашё топшириб, 49 минг сўм даромад олишди. Бу режалаштирилганидан 18 минг сўм кўпдир. Ортиқча сотилган хом ашё учун звенонинг 7 нафар аъзоси катта миқдорда қўшимча ҳақ олади. Абдураим Нормуродов бошлиқ ижарачилар ҳам 22 гектар майдоннинг ҳар гектаридан 18,5 центнер ўрнига 24,7 центнердан чўл дурдонаси йиғиштириб олдилар. Даромад шартномадагидан 11 минг сўм кўп бўлди. Ёки Тошмирза Алиев бошлиқ ижарачилар ҳосилдорликни 26 центнерга етказишди. Шу нарса қувончлики, бултур 66 ижарачи коллективнинг 65 таси режаларини зиёдаси билан бажарди.

Ҳар йили ҳосилдан бўшаган ерни кимга бириктиришимизни билмасдан бош қотирар эдик. Ҳозир эса йил охиридаёқ барча экин майдони тўласинча ўз эгаларига топширилди. Айни кунларда деҳқонлар ерни баҳорги экишга тайёрлашаяпти. Ариқ-зовурлар тозаланмоқда, далага маҳаллий ўғит чиқарилмоқда. Ҳар йили 400—500 гектар майдонга алмашлаб гўнг солишни жорий этганмиз. Шу тарзда тупроқ унумдорлиги оширилаяпти. Жорий йилда пахта майдони кенгаймаган ҳолда 3.200 тонна оқ олтин етиштиришни режалаштирдик.

Ижара тўғрисидаги низомнинг қабул қилиниши деҳқонларимиз кучига куч қўшмоқда. Муҳим ҳужжатда уларнинг бурч ва вазифаларидан ташқари, ҳуқуқлари, манфаатлари қонун йўли билан ҳимоя қилинади. Лекин уни фақат хўжалик раҳбаригина эмас, балки ҳар бир меҳнатчи ўқиб, мағзини чаққандагина, кундалик фаолиятига сингдиргандагина ҳам хўжаликка, ҳам ижарачига наф келтиради. Афсуски, баъзида масаланинг ана шу муҳим томонини унутамиз. Ҳужжатни қўлимизга олиб, бир карра кўз югуртирамиз-у чуқур ўрганмаймиз. Оқибатда арзимаган масалаларда хўжалик билан ижарачи ўртасида келишмовчилик юзага чиқади. Якунланган йилда бунга гувоҳ бўлдик. Деҳқонларимиз ўғит, техника, ёнилғи-мойлаш материаллари таъминоти яхшиланганини тан олишади-ю уни 70 чақирим узоқ масофадан ташиб келтиришдаги харажатлардан юз ўгирмоқчи бўлишади. Хўш, хўжалик ўғит ёки ёнилғини, қурилиш материалларини кимнинг маблағи ҳисобидан ташиб келтириши керак? Ёки Амударёдан сув чиқариб берадиган насослар харажатини қаердан қоплаш керак? Бундай саволларга энди қонунни ўқиб-ўрганган ҳар бир киши аниқ жавоб топади, асоссиз мунозараларга ўрин қолмайди.

Жорий йилдан эътиборан фақат деҳқончиликда эмас, чорвачиликда ҳам ижара пудратини жорий этиш кўзда тутилаяпти. Бу хўжалик раҳбарининг шунчаки хоҳиши билан амалга оширилмайди. Бунинг учун пухта ҳозирлик кўрилиши лозим. Ижара пудрати усулининг кутилган самарани бериши ҳамжиҳатлик билан меҳнат қилишимизга боғлиқ.

А. ОРТИҚОВ,
Термиз районидаги «Гулбаҳор» совхозининг бош агрономи.

НОМЗОДЛАР

Ўзбекистон ССР халқ депутатлигига номзодларни рўйхатга олиш давом этмоқда. ЎзТАГ мухбирлари рўйхатга олинган номзодлар тўғрисида хабар қиладилар:

1-Саноат сайлов округидан — «Сигнал» илмий-ишлаб чиқариш бирлашмасининг радиомонтажчиси Е. П. Антонова.

* * *

66-Энергетика сайлов округидан — «Ангренский» разрезининг қазиш ишлари бош инженери А. В. Абдукаримов, 9-кон ишчиси Ф. А. Исроилов, «Железобетон» кооперативлар ишлаб чиқариш бирлашмасига қарашли «Комплект» кооперативининг раиси Э. Ҳ. Нишонов, марказий электромеханика устахоналарининг кранчиси В. Б. Камишинская ва Ангрен кулолчилик комбинати директорининг ўринбосари А. М. Алиқулов.

* * *

159-Қўқонқишлоқ сайлов округидан — «Андижаноблагропромстрой» трестининг 114-хўжаликлараро механизациялашган кўчма колоннаси комплекс бригадасининг бошлиғи Э. Тўлашов.

* * *

241-Текстиль сайлов округидан — Ўзбекистон ССР 50 йиллиги номли Наманган шойи ишлаб чиқариш бирлашмасининг тўқувчиси Р. М. Баранова ва шу бирлашманинг бош директори Т. Жўраев.

* * *

391-Ширин сайлов округидан — Сирдарё ГРЭСи электр цехининг катта мастери А. Холназаров.

* * *

413-Қува сайлов округидан — уруш ва меҳнат ветеранлари Фарғона область кенгашининг раиси Б. И. Каримова ва Қува район марказий касалхонасининг бош врачи А. М. Сотволдиева.

* * *

56-Дўстлик сайлов округидан — Ўзбекистон ССР қурилиш министрлиги болалар уйининг директори А. П. Хлебушкина.

* * *

38-Университет сайлов округидан — В. И. Ленин номли Тошкент давлат университетининг ректори Ш. О. Алимов.

* * *

493-Октябрь сайлов округидан — Хўжайли ип йигириш-тўқиш фабрикасининг йигирувчиси Г. У. Ўрозбоева ва Хўжайли халқ истеъмоли моллари фабрикасининг смена мастери Н. Т. Худойберганова рўйхатга олиндилар.

Ўзбекистон ССР халқ депутатлари ва маҳаллий Советлар сайлови олдидан

ОҒРИҚ НУҚТАЛАР

Киров қишлоқ Совети аҳоли сонига нисбатан Тошкент районида учинчи ўринда туради. Унинг ҳудудида 16 мингдан зиёд аҳоли истиқомат қилади. Мухбиримиз бўлажак сайлов олдидан қишлоқ Совети ижрокоми раиси Рустам САЪДУЛЛАЕВ билан суҳбатлашди.

— Бирмунча оғир кечаётган қайта қуриш сиёсатига муносабатингиз қандай?

— Ижобий. Бир неча ўн йиллардан буён давом этиб келган одатлардан секин-аста воз кечаётирмиз. Кишиларда сиёсий фаоллик пайдо бўла бошлади. Бунда телевидение ва матбуотнинг хизмати катта. Эътибор беринг: бўлиб ўтган сайловолди йиғилишларида қишлоқ Совети депутатлигига ҳар бир ўринга иккитадан номзод кўрсатилди. Сессиялар ишчанлик руҳида ўта бошлади. Илгари бундай йиғилишларда уялиб қолмаслик учун сўзга чиқувчиларни олдиндан тайёрлаб қўярдик. Қолганлар эса жимгина эшитиб, овоз бериб қайтишарди. Депутатлар ўз сайловчиси олдида сўзлашиш учун баъзан вақт етишмай қоларди. Нотиқлар ҳам мавжуд муаммолар, уларнинг ечими хусусида камдан-кам амалий таклифлар билан чиқардилар.

Чиндан ҳам муаммоларимиз талайгина. Бу тушунарли, албатта. Ўн йиллар мобайнида қишлоқларга ўгай нигоҳ билан қараб келинди. Унинг оғриқ жойлари билан ҳеч ким ҳисоблашмади. Маҳаллий аҳоли эса яхши кунлар келишини сабр-чидам билан, сукут сақлаб кутди. Сессиялардаги қизғин тортишувлар, баҳслар, чиқишлар ана шу сукунатни бузаётган вулқонга ўхшайди. Депутатлар одамларни муаммоли томонларни кўра билишга ундамоқдалар. Бироқ қишлоқ жойларидаги имкониятлар ҳанузгача чекланганини эътироф этмаслик мумкин эмас.

— Қишлоқ Советларининг иқтисодий аҳволи маълум. Ҳудудингизда бақувват хўжаликлар бўла туриб, баъзан арзимаган ишларда қўлингиз калталик қилиб қолади. Совхоз, колхоз раҳбарлари билан муаммоларни бартараф этиш йўлларини изласаларинг ёмон бўлмасди. Айниқса хўжалик рентабелли бўлса...

— Бу сиз ўйлаганчалик осон эмас. Қишлоқ Советимизда «Тошкент», «Ленинград» совхозлари, сабзавот ва полизчилик илмий-текшириш институти жойлашган. Бундан ташқари район матлубот жамиятига қарашли паррандачилик фермаси, «Сельхозхимия» ташкилоти, «Ўзбекбирлашув» санаторийси, «Тошкент минерал сувлари» шифохонаси ва бошқа муассасалар бор. Йил бошида биз уларнинг ижтимоий-иқтисодий планларини тасдиқлаймиз. Қанча картошка, помидор, қалампир, сут, тухум ва бошқа маҳсулотлар етиштиришни белгилаб оламиз. Шу билан маҳаллий Советлар фаолиятига якун ясалади. Маҳсулотдан олинган фойда Марказий фондга ўтиб кетаверади. Жуда кам ҳолларда бу маблағлардан улуш тегади. Хўжалик раҳбарлари ўзларига топширилган коллективнинг иқтисодий ва ижтимоий равнақига жавоб берадилар. Камтарона ҳадя дастурхонига эга бўлган Советлар эса бу фаолиятда иштирок эта олмайди. Чунки совхоз, колхоз ва Советлар ҳаракатини умумлаштирувчи системанинг ўзи йўқ. Биз бу масалани кўп ўйлаганмиз. Пулинг бўлса, қувватинг бор, деганлари шу-да...

Эътибор беринг: илмий-текшириш институти жойлашган Чиғатой қишлоғида табиий газ муаммосини ечиш учун биз ташкилот раҳбарларига кўп бор ялиндик. Ниҳоят лойиҳа ҳужжатларини тайёрлаш учун маблағ топдик.

Яқинда «Тошкент» совхозида стадион қуриш учун ер ажратилди. «Ленинград»да ҳам ўзларига қуришмоқчи. Бу ишларга раҳбарлик қилиш бизнинг ихтиёримизга берилса ва ўз маблағимизга эга бўлсак, иккала қурилишни умумлаштириб, катта спорт комплекси қурардик.

— Маълумки илмий-текшириш институти даромадли муассаса. Зарарга ишлаётган хўжалик ёки ташкилот билан муносабатингиз қандай?

— Агар масалага ижодий ёндашадиган бўлсак, депутатлар корпусига суяниш керак. Бу — катта куч. Ижрокомда бор-йўғи олти киши ишлайди, холос.

— Вазиятдан чиқиш йўли борми?

— Тайёрга айёрлик вақти ўтди. Ўзимиз ташаббус кўрсатишимиз, хўжаликни юритишни ўрганишимиз керак.

«Тошкент» ва «Ленинград» совхозлари кўз олдимизда жиддий тўсиқларга, қийинчиликларга дуч келаётирлар. Маҳаллий аҳолининг моддий ҳамда маданий эҳтиёжини қондириш учун кичик корхоналар ташкил этиш вақти келди. Шундай қилинганда Советлар ўз маблағига эга бўла бошлайди.

Булар — ҳозирча яхши ният, холос. Лекин бу ҳақда ўйлашнинг ўзи илк қадамлардир. Бусиз депутатлар фаолияти ҳаракатсиз, турғун бўлиб қолаверади.

Суҳбатни
В. РУДАКОВА
ёзиб олди.

БАРЧА БАҲРАМАНД

Қувасой паррандачилик бирлашмаси қошидаги «Гумус» кооперативи «юлғич» деган ёрлиқдан холи ширкатлардан биридир. Унга таъна билдиришга ҳожат йўқ. Аксинча, қўшни хўжаликлар бу ердан тажриба ўрганишади. «Узптицепром» қўллаб-қувватлаши натижасида кооперативдаги иш тутуми Тошкент, Андижон ва бошқа областларда жорий этилаяпти.

Эҳтимол, «Гумус» сўзи ҳаммага таниш бўлмаслиги мумкин. Деҳқонча иборада айтганда, у тупроқнинг унумдор, тўйимли моддаларга бой қатлами деган маънони англатади. Мазкур ширкат ҳам замин унумдорлигини оширишга бевосита алоқадор. У таркибида товуқ гўнги ва лигнин, Фарғона гидролиз заводида ғўзапояни қайта ишлашдан олинадиган чиқиндилардан иборат органик ўғит аралашмасини тайёрлайди. Лигнин ўрнига маҳаллий иссиқлик электр корхонасида кўмирни ёндиргандан кейинги кулни алмаштирса бўлади.

Кўриниб турибдики, аралашманинг барча уч бўлаги чиқиндилардан иборат. Лекин шунга қарамай улар учун тўлаш керак, ахир ҳозир ҳамма пул санашни ўрганган. Кооператив ҳар тонна гўнг ҳисобига паррандачилик хўжалигига хом ашёни қайта ишлаш жойига олиб келганлик учун хизмат ҳақини қўшганда тўрт сўмдан тўлайди. Лигнин ҳам шунча туради, лекин уни «Гумус» ширкатининг ўзи ортиб ташийди.

Паррандахонадан уч километр нарида жойлашган ширкат анчайин ихчам хўжалик: унинг ихтиёрида лигнин ёки кул ташиш учун самосвал, бетонли ўрада нарсаларни аралаштириш учун бульдозер, трактор аравалариga ортиш учун юклагич (ўз-ўзидан тушунарликки, бу хизмат учун ҳақ тўланади), оддий бир вагонча бор. Ширкатда беш киши ишлайди. Илгари паррандачилик бирлашмасида автомобиль машиналар гаражи мудири бўлиб ишлаган Н. Ислямов уларга бош-қош. И. Абдураҳмонов унинг ўнг қўли, диспетчер, айни пайтда тафтишчи бухгалтер. Коллективга машинист И. Йўлдошев, бульдозерчи К. Сариқбоев ва шофёр В. Толстошенко тезда киришиб кетишди. Яқинда олтинчи киши — тунги қоровулни ишга олишди.

Аралашма 15 та ўрада икки ой мобайнида чириб етилади. Ана шундан кейин уни сотиш бошланади. Ҳар тоннаси 7 сўм 19 тийин туради. Ҳозирги пайтда яқин атрофдаги бешта боғдорчилик ва сабзавотчилик хўжалиги, ўнлаб томорқа ва дала ҳовли эгалари харидор бўлишмоқда. Буни бажонидил олиб кетишади, чунки аралашма таъсир этишига кўра минерал ўғитлардан қолишмайди, айни пайтда анчайин арзон ҳам.

— Лекин гўнг мўмай даромад ва енгил турмуш омили экан-да, деб ўйламанг,— дейди ширкат раиси Нуриддин Ислямов. — Ишимиз сермеҳнат, ифлос. Ҳозирча кооперативнинг ҳар бир аъзоси хамир учидан патир тариқасида ойига 300 сўмдан олмоқда. Хом чўтларимизга кўра йил якунида иш ҳақимиз 100 сўм ошиши керак. Агросаноат банкининг Қувасой бўлимида ўз счётимиз бор. Ҳисоб-китобларга кўра унга 150 минг сўм тушиши лозим.

Тушумнинг ҳаммаси ҳам «Гумус» ширкати тасарруфида қолмаслиги тушунарли, унинг бешдан бир қисми ёки 28 минг сўми ўзларига тегади. Иш ҳақи ва кооперативни ривожлантиришга ана шу пул сарфланади. Даромаднинг анчагина қисми гўнг ҳақига, ижарага олинган техника воситаларига сарфланади.

Юқорида айтилганлардан шундай хулоса қилиш мумкин: ишнинг кўзини билишдан ширкат ҳам, бирлашма ҳам, харидор хўжаликлар ҳам манфаатдор. Атроф муҳитининг мусаффо сақланганини айтмайсизми. «Гумус» йирик бирлашмада чиқитсиз иш тарзини жорий этишга ёрдам берди. Хуллас, бошланиши чакки эмас.

И. АХМЕТОВ.

СУРАТЛАРДА: тракторчи К. Алимов; И. Абдураҳмонов (чапда) ва Н. Ислямов.

В. КРЕМЕРУК олган суратлар.

ОБЛАСТЬ ГАЗЕТАЛАРИ САҲИФАЛАРИДА

«КОММУНА»

(ФАРҒОНА)

Ўзбекистон ССР халқ депутатлари ва маҳаллий Советлар депутатлари сайлови тобора яқинлашмоқда. Қўқон шаҳри меҳнат коллективлари, жамоат ташкилотлари ва аҳоли истиқомат жойларида номзодлар кўрсатиш қизғин, ошкоралик руҳида ўтди. Республика халқ депутатлигига 6 ўринга 18, Фарғона область Советига 26 ўринга 60, шаҳар Советига 100 ўринга 193 номзод даъвогарлик қилмоқда.

Эндиги вазифа улар орасидан муносибларини танлашдан иборат.. Шаҳар сайлов комиссияларига тақдим этилган ҳужжатлар, номзодлар тўғрисида берилган қисқача характеристикалар билан танишганда ҳайратга тушади киши. Ҳозир халқ ҳокимияти органларига аҳолининг ижтимоий, иқтисодий ва маданий даражасини юксалтириш, республикамизда сиёсий ва демократик ўзгаришларни таъминлаш учун оташин курашчилар керак. Афсуски, номзод танлашда кишиларнинг вазифасини бажариши, интизомлилиги хусусидагина сўз юритилган, холос. Уларнинг юрт равнақи, эл манфаати йўлида виждон амри билан қатъий кураш олиб бориши, ноҳақликка, адолатсизликка қарши муросасиз бўлиши, шунга ўхшаш бошқа фазилатлари тўғрисида лом-мим дейилмаган. Ҳолбуки, ҳозир халқ депутати учун бу фазилатлар жуда зарур.

Масъулиятли ва мураккаб давр — номзодларни тарғибот-ташвиқот қилиш пайтида уларнинг барча фазилатларини сайловчиларга етказиш зарур. Токи бўлғуси халқ вакили фақат ишда илғор бўлиб қолмасдан ташаббускорлик кўрсатиши, одамлар манфаати йўлида астойдил елиб-югуриши кераклигини барча тушунсин.

«ЛЕНИН ЙЎЛИ»

(САМАРҚАНД)

Иштихон райони ва Калинин областининг Конаково райони меҳнаткашлари ўртасида икки йил муқаддам ўрнатилган ўзаро дўстлик алоқалари тобора мустаҳкамланмоқда. Улар бир-бирларига ўзларининг ёш санъаткорларини юбориб туришади. Ўтган йили октябрь ойида район маданият уйи қошида ташкил этилган «Роҳат» ашула ва рақс ансамблининг бир гуруҳ аъзолари қардошлар ҳузурида бўлиб, ўз санъатларини намойиш этиб қайтишганди. Улар конаковолик тенгдошлари билан қизиқарли учрашувлар ҳам ўтказдилар.

Яқинда санъаткор бირодарларимиз Иштихонга ташриф буюришди. Меҳмонлар «Муродобод» колхози клубида, шу хўжалик санаторий-профилакторийсида, 13-ҳунар-техника билим юрти, район ремонт-ишлаб чиқариш корхонаси, Фрунзе номли колхоз ва бошқа жойларда томошалар кўрсатишди. Т. Захарова, А. Макшанов, А. Клепиков оилавий ансамблларининг чиқишлари йиғилганларда илиқ таассурот қолдирди.

«ҚАШҚАДАРЁ ҲАҚИҚАТИ»

Косон районидаги «Косон» совхозида жамоат чорвачилиги жадал ривожланмоқда. Тармоқда ўтган йили яхши натижалар қўлга киритилди. Давлатга plандаги 450 тонна ўрнига қарийб 540 тонна сут топширилди, 200 ўрнига 210 бош бузоқ олинди.

Хўжалик фермасида жами 650 бош қорамол, жумладан 230 говмиш боқилмоқда. Сигирлар, бузоқлар илғор зоотехника қоидалари асосида парвариш қилинаяпти. Улар кучайтирилган рацион асосида озиқлантирилмоқда. Раҳмат Маматов, Майдон Аминов тажрибали чорвадорлар саналишади. Уларга соғин сигирлар ишониб топширилган. Моҳир молбоқарлар ёрдамчилари билан жониворлар парваришини намунали ташкил этмоқдалар. Натижада қишловнинг долзарб палласида ҳам сут етиштириш камаймаётир.

Илғор сигирсоғар Раъно Аминова ўзаро меҳнат беллашувида пешқадам. Бултур 18 бош говмишнинг ҳар биридан ўртача 2900 килограммдан сут соғиб олган бу чорвадор айни пайтда ҳам кўпчиликка ўрнак. Дилором Холбоева, Нигора Исломова каби оқ чашма соҳибалари у билан изма-из боришаяпти.

«СИРДАРЁ ҲАҚИҚАТИ»

Тошкент пойафзал фабрикасининг Гулистон филиали иш бошлаганига икки йилдан сал ошди. Қисқа вақт ичида бу ерда талай ижобий ўзгаришларга эришилди. Эндиликда коллектив белгиланган топшириқларни муваффақиятли уддаламоқда.

Корхона ҳозирча тўла қувват билан ишлаётгани йўқ. Агар бунга эришилса, бир йилда миллион жуфт оёқ кийими ишлаб чиқариш мумкин. Хўш, ижобий ўзгаришлар омили нимада? Таъкидлаш керак: филиал ташкил этилгандан бери директор уч марта алмашди. Аёнки, уларнинг ҳар қайсиси ўзича раҳбарлик қилди. А. Акрамов бу ерга директор бўлгач, вазият анча яхшиланди. У даставвал эътиборни жамоат ишлари билан банд бўлганларга қаратди. Ишчиларни касбига ва имкониятига қараб юмуш билан таъминлади.

Ишлаб чиқариш суръатини оширишда социалистик мусобақанинг роли катта. Бригада ва цехларда ўзаро беллашув йўлга қўйилган. Ҳар бир тикувчи ёки бичувчи ҳамкасби билан баҳслашиб ишламоқда. Шартга кўра топшириқни ошириб бажарган чеварлар ўттиз фоизгача пул мукофоти билан тақдирланишади.

Маҳсулот тайёрлаш самарадорлиги таъминотга, хом ашё сифатига ҳам боғлиқ. Бу борада Тошкент пойафзал фабрикаси ўз филиалига кўмаклашмоқда. Аммо корхонага юборилаётган терилар кўнгилдагидек эмас. Бу ерга Самарқанддаги заводдан уч-тўрт хил сифатсиз маҳсулот келтирилмоқда. Натижада иш унумига салбий таъсир этаяпти.

«КОММУНИСТ»

(АНДИЖОН)

Андижон районидаги Карл Маркс номли совхоз —йирик, сертармоқ хўжалик. Лекин кейинги йилларда асосий тармоқ — пахтачиликда планлар сурункасига бажарилмади. Иқтисодиётни мустаҳкамлаш йўлидаги уринишлар кўзланган самарани бермади. Совхозга ишбилармон, тажрибали раҳбар зарур эди. Хўжаликда янги директор сайлашга бағишланган йиғилиш бўлиб ўтди.

Дастлаб номзодлар — совхоз партия комитетининг котиби вазифасида ишлаётган олий маълумотли инженер А. Боласозов, 1-бўлим бошқарувчиси, олий маълумотли инженер Ж. Йўлдошев ва 3-бўлим бошланғич касаба союз ташкилотининг раиси, олий маълумотли агроном Н. Юнусов йиғилиш аҳлини ўз ҳаракат режалари билан таништирдилар. Сўнгра ёпиқ-яширин овоз беришга киришилди. Ж. Йўлдошев номзодини қайтариб олгач, директорликка икки даъвогар қолди.

Овоз бериш натижасида 323 вакилдан 186 нафари А. Боласозовни ёқлаганлиги маълум бўлди. Шу тариқа у хўжаликка раҳбар бўлди.

«ХОРАЗМ ҲАҚИҚАТИ»

Ҳазорасп пахта тозалаш заводи қошидаги санаторий-профилакторий ишга тушганига ўн йилдан ошди. Ўтган давр мобайнида бу ерда вилоят районларидан ва қўшни Қорақалпоғистондан 17.800 дан зиёд бемор келиб, ўз саломатлигини тиклади. Ўтган йиллар давомида даволаниш маскани моддий-техника базаси мустаҳкамланди, малакали кадрлар билан таъминланди. Қисқа давр ичида беморларга шифобахш лой, игна терапияси, хвой ва минерал ваннаси, сауна каби муолажалар йўлга қўйилди. Даволаш турлари икки ҳисса кўпайди.

Геологлар Бухоро шимолидаги Ҳазорасп — Урганч — Тошҳовуз йўналишида ер бағрида минерал сувнинг кучли оқими борлигини айтишганди. Завод раҳбарлари Қорақумнинг Очақ конида пармалаш ишларини олиб бораётган ташкилот билан шартнома тузишди. Натижада санаторий-профилакторийда 932 метр чуқурликдан шифобахш сув отилиб чиқди. У Тошкентдаги Семашко номли курортология ва физиотерапия илмий-текшириш институти лабораториясида текширилгандан сўнг Чортоқ, Майкоп, Моршин, Есентуки, Усткачка, Миргород, Старая Русса курортларида ишлатилаётган минерал сувларга тенглиги маълум бўлди. Экологик аҳвол мураккаблашган маҳаллий шароитда аҳоли соғлиғини тиклашда шифобахш сувдан самарали фойдаланилади.

СССР Олий Совети Президиумининг фармони

ТОҒЛИ ҚОРАБОҒ АВТОНОМ ОБЛАСТИДА ВА БОШҚА БАЪЗИ РАЙОНЛАРДА ФАВҚУЛОДДА ҲОЛАТ ЭЪЛОН ҚИЛИШ ТЎҒРИСИДА

СССР Олий Совети Президиуми шуни қайд этадики, кўрилган чора-тадбирларга қарамай, Озарбайжон ССРнинг Тоғли Қорабоғ автоном областидаги ва унинг теварагидаги вазият нормаллашиши бир ёқда турсин, ҳатто ёмонлашиб бормоқда. Турли миллатчи ва айирмачи бирлашмаларнинг ҳаракатлари анча кучайди, улар гиж-гижловчилик ишини олиб бориб, аҳолининг тобора кенг табақаларини қаршилик кўрсатишга жалб этмоқдалар. Экстремистлик кайфиятидаги гуруҳлар оммавий тартибсизликларни чиқариб, иғвогарлик қилиб, иш ташлашларни уюштирмоқдалар, миллий адоват ва ғанимликни авж олдирмоқдалар. Улар сурбетларча жиноий ҳаракатларни амалга оширмоқдалар, кўчалар ва кўприкларга миналар жойлаб қўймоқдалар, аҳоли пунктларини ўққа тутмоқдалар, одамларни гаровга олиб кетмоқдалар. Тинч даврда нормал турмуш ва иш шароитидан маҳрум бўлган қочоқлар кўпаймоқда, одамлар қурбон бўлмоқда. Бу ҳол совет кишиларини, бутун халқимизни ташвишга солмоқда ва қаттиқ ғазаблантирмоқда.

Мана шу мураккаб вазиятда Озарбайжон ва Арманистоннинг республика органлари, республикаларнинг раҳбарияти етарлича қатъият ва изчиллик билан иш тутмадилар, вужудга келган вазиятни ўзгартириш учун ҳамма имкониятлардан фойдаланмадилар, бир қанча ҳолларда экстремистлик, миллатчилик кайфиятидаги унсурларнинг измида бўлдилар. Шунинг натижасида СССР Олий Совети қарорларининг бажарилишига тўсқинлик қилинмоқда, миллатлараро муносабат заминидаги кескинлик кучайиб бормоқда. Арманистон ССР Олий Совети Тоғли Қорабоғ юзасидан қабул этган ва СССР Конституциясига мос келмайдиган ҳужжатлар шунга олиб келди.

Ҳозирги вақтда Боку, Ганжа шаҳарларида ва бошқа бир қанча аҳоли пунктларида вазият айниқса кескинлашди. Иш қотилликларга, талончиликларга, Совет ҳокимиятини қурол билан ағдариб ташлаш йўлидаги, СССР Конституциясида мустаҳкамлаб қўйилган давлат ва жамоат тузумини зўрлик билан ўзгартириш йўлидаги уринишларгача бориб етмоқда.

Мана шулар муносабати билан ва Озарбайжон ССР Олий Совети Президиумининг мурожаатномасини эътиборга олиб, СССР Конституцияси 119-моддасининг 14-бандига амал қилиб, СССР Олий Совети Президиуми **қарор қилади:**

1. Тоғли Қорабоғ автоном области, унинг Озарбайжон ССРга туташ районлари, Арманистон ССРнинг Горис райони территориясида, шунингдек Озарбайжон ССР территориясидаги СССР давлат чегараси бўйлаб чегара зонасида фавқулодда ҳолат эълон қилинсин.

2. Давлат ҳокимияти ва бошқаруви органларига, шунинг учун ваколат берилган давлат органлари ва мансабдор шахсларга ушбу фармоннинг биринчи моддасида кўрсатилган жойларда қуйидаги чораларни қўлланиш ҳуқуқи берилсин:

йиғилишлар, митинглар, кўча юришлари, намойишлар, шунингдек театр-томоша, спорт тадбирлари ва бошқа оммавий тадбирлар ўтказилишини тақиқлаш, оммавий ахборот воситаларини назорат қилиш;

ташкилотларнинг ҳамда гражданларнинг ташаббускор уюшмаларининг қонунга зид бўлган фаолиятини тўхтатиб қўйиш ёки уларни тарқатиб юбориш;

гражданларни корхоналарда, муассасаларда ва ташкилотларда ишлаш учун, шунингдек фавқулодда вазиятларнинг оқибатларини тугатиш учун жалб этиш;

иш ташлашларни тақиқлаш;

комендантлик соати жорий этиш;

гражданларнинг кириши ва чиқишини чеклаш, яшаш учун хатарли бўлган районлардан гражданларни вақтинча кўчириб, уларга бошқа уй-жой биноларини бериш, муайян жойнинг аҳолиси бўлмаган гражданлар зиммасига шу жойдан кетиш мажбуриятини юклаш;

транспорт воситаларининг қатновини чеклаш, уларни тартибга солиш ва кўздан кечириш;

ҳужжатларни текширишни, зарур ҳолларда эса, гражданларда қурол борлиги ҳақида етарли маълумот бўлган ва уни ихтиёрий кўрсатишдан воз кечилган тақдирда, гражданларни шахсан текшириш, буюмларни текширишни йўлга қўйиш;

гражданлардан, зарур ҳолларда эса — корхоналардан, муассасалар ва ташкилотлардан ўқ отиш қуроли ва совуқ қуролни, ўқ-дориларни, портловчи моддалар ва материалларни, кучли таъсир қиладиган химиявий ва заҳарли моддаларни вақтинча олиб қўйиш;

кўпайтирувчи техникадан, шунингдек радио ва телеаппаратлардан фойдаланишни чеклаш ёки тақиқлаш, алоқадан фойдаланишнинг алоҳида қоидаларини жорий этиш.

3. Комендантлик соати вақтида гражданларнинг махсус берилган рухсатномаларисиз, шахсдан гувоҳлик берувчи ҳужжатларсиз кўчаларда ёки бошқа жамоат жойларида бўлишига ёхуд шахсдан гувоҳлик берувчи ҳужжатларсиз ўз истиқомат жойидан ташқарига боришларига ижозат берилмайди.

4. Фавқулодда вазиятларнинг оқибатларини тугатиш, гражданларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш, жамоат тартиби ва хавфсизлигини, аҳолининг ҳаёт фаолияти объектларини муҳофаза этиш учун СССР Ички ишлар министрлигининг ички қўшинлари қонунга мувофиқ жалб этилади. Гражданларни ҳимоя қилиш, аҳолининг ҳаёт фаолияти объектларини муҳофаза қилиш учун Совет Армиясининг, Ҳарбий-Денгиз Флотининг ва СССР Давлат хавфсизлиги комитетининг ҳарбий қисмлари ҳам жалб этилади. СССР Ички ишлар министрлигининг ички қўшинлари ҳамда Совет Армияси, Ҳарбий-Денгиз Флоти ва СССР Давлат хавфсизлиги комитетининг жалб этилган ҳарбий қисмлари СССР Конституцияси асосида ҳаракат қиладилар, қонунларга, низомларга ва ушбу фармонга амал қиладилар.

5. Жамоат тартибини иғвогарона бузадиган, иғвогарона миш-мишлар тарқатадиган ёки гражданлар ва мансабдор шахсларнинг ўз қонуний ҳуқуқлари ва вазифаларини амалга оширишларига фаол тўсқинлик қиладиган, фавқулодда ҳолат режимини бузадиган шахслар маъмурий тартибда 30 суткагача муддат билан ушлаб қолиниши мумкин. Бу шахслар қонунга мувофиқ маъмурий ёки жиноий жавобгарликка тортилиши мумкин.

6. Транспортнинг узлуксиз ишлашини таъминлаш учун СССР Ички ишлар министрлигининг ички қўшинлари, Совет Армияси ва СССР Давлат хавфсизлиги комитетининг кучларини жалб этиб, темир йўлларни ва бошқа алоқа воситаларини муҳофаза қилиш жорий этилсин.

7. Озарбайжон ССР Олий Совети Президиумига аҳолининг, корхоналар, муассасалар ва ташкилотларнинг хавфсизлигини таъминлаш учун, амалдаги қонунлар, шу жумладан СССР Олий Совети Президиумининг «Озарбайжон ССР ва Арманистон ССРда жамоат тартибини ўрнатишга оид энг зарур чора-тадбирлар тўғрисида»ги 1988 йил 23 ноябрь фармони (СССР Олий Советининг ахборотномаси, 1988 йил, 47-сон, 712-модда) талабларини бузишда айбдор бўлган шахсларни жавобгарликка тортиш учун зарур бўлган ҳамма чора-тадбирларни кўриш, шу жумладан Боку, Ганжа шаҳарларида ва бошқа аҳоли пунктларида комендантлик соатини жорий этиш таклиф қилинсин.

Арманистон ССР Олий Совети Президиумидан шу республика территориясида туриб миллатчилик эътиросларини ва иккала халқ ўртасидаги миллий адоватни авж олдиришга қаратилган гиж-гижловчилик ҳаракатларининг пайини қирқиш юзасидан энг кескин чораларни кўриш талаб қилинсин.

Озарбайжон ССР ва Арманистон ССР Олий Советлари Президиумлари ҳамда Министрлар Советлари ўз мажлисларида ушбу фармонни бажаришга ва вужудга келган вазиятни бартараф этишга оид амалий тадбирларни зудлик билан кўриб чиқишлари зарур, деб ҳисоблансин.

СССР ҳуқуқни муҳофаза қилиш ва бошқа давлат органлари мана шу тадбирларни амалга оширишда республика органларига зарур ёрдамни берсинлар.

8. Ушбу фармоннинг 1—7-моддалари 1990 йил 15 январь маҳаллий вақт билан соат 23 дан бошлаб кучга киради ва фавқулодда ҳолат бекор этилмагунча амал қилаверади.

9. СССР Ташқи ишлар министрлиги СССР билан Эрон ўртасида давлат чегараси режимига ва иккала мамлакат ўртасидаги муносабатларнинг шу билан боғлиқ бўлган масалаларига оид музокараларни давом эттириб, яқин вақт ичида тугатсин, шунингдек тегишли чегарадош давлатларни ва халқаро ташкилотларни ушбу фармондан хабардор қилсин.

10. СССР Олий Советининг топшириғига биноан фавқулодда ҳолатнинг ҳуқуқий режими тўғрисидаги қонуннинг СССР Министрлар Совети ишлаб чиққан лойиҳасини СССР Олий Советида муҳокама қилишни жадаллаштириш зарур, деб ҳисоблансин.

11. Гражданларнинг миллий ҳуқуқларига қасд қилганлик ва ССР Иттифоқи территориясининг бирлигини зўрлик билан бузганлик учун масъулиятни кучайтириш тўғрисида бир гуруҳ олимлар ва мутахассислар тайёрлаган қонун лойиҳаси СССР Олий Советининг қонунчилик, қонунийлик ва ҳуқуқ-тартибот масалалари комитети муҳокамасига топширилсин, мазкур қонун лойиҳасини яқин вақт ичида СССР Олий Совети муҳокамасига тақдим этиш назарда тутилсин.

СССР Олий Советининг раиси
М. ГОРБАЧЕВ.

Москва, Кремль.
1990 йил 15 январь.

Мактуб йўлга чорлади

ПАНАДАН ОТИЛГАН ЎҚ

Инсон умрини дарёга қиёслайдилар. Бу муқояса донолик хазинасининг энг нодир гавҳарини ёдга солади. Дарҳақиқат, шундай. Дарё оққан жойларда ўт-ўланлар барқ уради, боғлар, чаманзорлар бўй таратади, суқсуру ғозлар парвоз қилади. Яна бир манзара ҳам бу гўзалликларга эш. Тўлқинлар ҳаддан ошиб қутурганида соҳиллар емирилади, гўзалликлар вайрон бўлади, ўзанлар ўзгаради. Инсоннинг қисқа умрида ҳам шу икки манзара ҳамиша қоришиб кетади. Аммо ҳаётда бетайин тўлқинларни тизгинлаб яшаётган инсонлар кўпчиликни ташкил этади.

Ҳарқалай, инсон боласи янгилик, мўъжиза қаршисида кўпинча ҳайратга тушишга одатланган. Қайта қуришнинг дастлабки пайтларида шундай ҳолатга тушдик. Ошкоралик... демократия... Оддий гурунглардан тортиб то олий анжумангача бизни интиқ қилган шу калом бежиз янграмаяпти. Чунки ният ва мақсадларимизда, ҳаракат ва ишимизда, қўйинг-чи, йўқотилаёзган умидларимизда ёғдулар кўринди. Қўрқув ва сохталик, лоқайдлик, дадиллик, адолат, ҳушёрлик қаршисида чекина бошлади. Эл-юрт ўзлигини таний бошлабдими, демак, буни карахтликдан халос бўлишнинг муқаддимаси сифатида қабул қилмоқ жоиз.

Ошкоралик ва демократия равон йўлдан бораётгани йўқ, албатта. Унинг жараёни машаққатли, мураккаб ва оғир кечмоқда. Уни ақлу фаросат билан қабул қилиб, мазмун ва моҳиятини тушунган ҳолда ҳаётга татбиқ этаётганлар ҳам, тушуниб-тушунмай этагини кўтариб юрганлар ҳам бор. Аммо биринчиларининг сафи кун сайин кўпайиб, мустаҳкамланиб бораётгани ҳақиқат.

Айни шу кунларда ошкоралик ва демократиядан жозибадор кийим бичиб, ўзининг чиркин ниятларини кўпчиликнинг, коллективнинг фикри деб айюҳаннос солаётганларга нима дейсиз? Юмалоқ хатга ошкораликдан совут ва қалқон тутқазиб, уни кўринмас жангга олиб кираётганларни-чи? Ошкоралик ва демократияни ниқоб қилиб олиб, рақибларидан ўч олишга, унинг кўксига қасос ханжарини уриб, инграшидан лаззат олаётган кимсаларга-чи? Раддия беришга асос етарли эмас. Чунки бугунги кун манзараларида ўшандай айрим ноxуш лавҳаларни ўз кўзимиз билан кўриб турибмиз.

Қайта қуришнинг дастлабки йилини эсланг: раҳбар кадрларни сайлов йўли билан танлашни меҳнаткашлар олқишлаб қарши олишди. Ошкоралик ва демократия тўғри тушунилган, унга хиёнат қилинмаган жойларда бу йўл ўзини батамом оқлади, оқлаб келмоқда. Лекин бу йўлда «суиқасдлар» ҳам бўлди-ку.

Фалсафа тўқиётганим йўқ. Қўрғонтепалик Акбарали Ҳайдаровнинг бирталай тушунтириш хатлари билан биргаликда редакцияга йўллаган шикоят-аризасини ўқиганимда хаёлимда шундай фикрлар қўзғалди. Хўш, Ҳайдаров нимадан норози? Келинг, яхшиси, аризанинг дастлабки қисмини биргалашиб ўқиб чиқайлик. У шундай ёзади:

> **«Яқинда «Савай» қишлоқ матлубот жамияти раиси ишдан кетган экан. Шу лавозимга кўнгилли пайчилар ўзларича менинг номзодимни тавсия қилишибди. (Мен шу соҳада 1962 йилдан буён ишлайман). Тавсия район раҳбарларига олиб бориб берилган. Қизиғи шундаки, ўша хатга қарама-қарши 27 киши номидан, биз Ҳайдаров Акбарали билан ишламаймиз, деган мазмунда иккинчи хат тайёрланган. Энг ажабланарлиси — унда исму фамилияси ёзилган аксарият кишиларнинг бу хатдан хабари йўқ экан. Менинг номимни ёмонотлиққа чиқариш кимга керак бўлиб қолди экан! Ўйлаб ўйимга етолмайман».**

Аввалига бу сатрлардан жўнгина хулоса чиқардим: «Ҳа, энди нима қилибди. Ҳайдаров билан ишлашни хоҳлашмаса, хоҳлашмабдида. Ошкоралик замони бўлса, ўз фикрларини очиқ айтишибди-да. Бунинг нимаси ёмон, Ҳайдаров нега ранжияпти?» — деб ўйладим. Лекин одамнинг дили бекордан-бекорга оғримайди: хатдаги «исму фамилияси ёзилган аксарият кишиларнинг бу хатдан хабари йўқ» деган жумла ўйлантира бошлади. Нима бу? Коллектив фикри билан йўргакланган, ўша умри битган думалоқ хатнинг тўнғич чақалоғими? Ёки амал курсиси учун тарафкашлик жангими? Нега Ҳайдаров шубҳада? Нима учун 27 кишининг фикри коллектив фикри эмас, деган хулоса чиқараяпти. Имзоларга шак келтираяпти. Нима бўлгандаям, ошкоралик, демократия керак, вассалом! У сохталикни ҳамма вақт фош қилишга қодир. Чунки унинг тарафида оққўнгил инсонлар турибди.

Ўша коллектив хат муаллифлари билан учрашиш, суҳбатлашиш, фикрларини ўз қулоғим билан эшитиш ниятида «Савай» қишлоқ матлубот жамиятига йўл олдим. Аввал район матлубот жамиятлари уюшмаси бошқаруви раиси Шербек Отахонов ҳузурига кириб, ниятимни баён қилдим. Менга раиснинг кадрлар бўйича ўринбосари Р. А. Иванова ҳамроҳ бўлди. Коллектив хат шу ишга оид бир туркум ҳужжатлар билан сақланаётган экан. Хат машинкада битилган. Кузатиш ва хулоса чиқаришга аниқлик киритиш учун тўлиқ келтираман:

> **«Қўрғонтепа район матлубот жамияти правлениеси раиси Ш. А. Отахоновга.**
>
> **Нусхаси раиснинг кадрлар бўйича ўринбосари Р. А. Ивановага.**
>
> **Бошланғич партия ташкилоти секретари А. И. Исоқовга**
>
> **АРИЗА**
>
> **— Биз «Савай» қишлоқ матлубот жамияти ходимлари сизларга шуни маълум қиламизки, «Савай» матлубот жамияти раислиги лавозимига Ҳайдаров Акбаралининг тайинланишига қаршимиз. У қайтадан раис қилиб тайинланадиган бўлса, ишламаймиз. Бизни бошқа матлубот жамиятидан иш билан таъминлашларингизни сўраймиз».**

Ариза остида 30 кишининг исм-фамилияси турибди. Уч кишининг имзоси ўрнига «отпускада» деб ёзиб қўйилган. Демак, ким ишда бор-йўқлиги аниқланмай, аризачилар рўйхати ёзиб чиқилган. Имзо чекиладиган пайтда уч кишининг отпускадалиги маълум бўлган. Дастлабки хулоса: ўша имзо чеккан кишилар йиғилишиб, фикрлашиб, Ҳайдаров Акбарали раисликка тайинланишига қарши район матлубот жамиятига хат ёзиш кераклигини биргалашиб ҳал этмаганлар. Аксинча, ариза бир неча киши ёхуд бир-икки киши томонидан якка тартибда ёзилган ва ходимларга ҳам шу йўсинда имзо чектирилган.

Қишлоқ матлубот жамияти ходимлари билан суҳбатим давомида қизиқ-қизиқ манзараларга, қарама-қарши фикрларга дуч кела бошладим. Суҳбатдошларимнинг баъзилари саволимга жавоб беришдан иложи борича ўзларини олиб қочишга ҳаракат қилишди. Бир неча ходимлар Ҳайдаров номзодига раддия тарзида ёзилган хатни англаб, танишиб чиқиб, кейин унга имзо чекканларини айтиб беришди. Яна бир тоифалари оппоқ қоғозга қўл қўйдириб олишган дейишса, қолганлари мен имзо чекмаганман дея тан олишди. «Иккита талабнома экан. Биринчиси — Набижон Неъматжоновни раис қилиб сайлаш. Шунга қўл қўйдим. Иккинчисини шу талабноманинг нусхаси дебман», — деганлар ҳам бўлди. Суҳбатдошларим юқоридаги турфа фикрларини ўз тушунтириш хатлари билан тасдиқлаб беришди. Шубҳам орта бошлади. Иккинчи хулоса: район матлубот жамиятига топширилган ҳужжат иккита бўлган. Биринчиси бош бухгалтер Набижон Неъматжоновни қишлоқ матлубот жамияти раислигига сайлаш тўғрисидаги талабнома. Иккинчиси эса Ҳайдаров номзодига қарши ариза. Имзо чектирилаётганда биринчи талабнома обдон тушунтирилган. Ҳамма билиб, англаб қўл қўйган. Иккинчисига эса биринчисининг соясида имзо чектирилган. Ҳатто аризанинг мазмуни, ким ҳақидалиги ҳам тўла етказилмаган.

Бу хулосамнинг тўғрилигига дастлабки суҳбатданоқ ишонч ҳосил қилдим. Талмовсираш сезила бошлади. Кўплар, юқорида таъкидлаганимдек, Ҳайдаров ҳақидаги хатдан ўзини олиб қочарди.

«У кишида адоватим йўқ. Билмай қўл қўйганман» қабилида гапирганлар ҳам бўлди.

Экспедитор Ҳабибулла Масаидов билан суҳбатимиз анча давом этди. У ноқулай аҳволда қолди. Ҳабибулла ўзи учун ҳам, турмуш ўртоғи учун ҳам қўл қўйган. Хатни имзо чекишга ким тутқазганини айтгиси келмади.

— Шу хонага олиб киришганда қўл қўйганман. Лекин ким олиб кирганлигини эслай олмайман.

— Турмуш ўртоғингиз номидан ҳам имзо қўйибсиз. Бундан у кишининг хабарлари бўлганми?

— Кейин айтганман.

Ёрдамчи бухгалтер Ҳакимжон Қурбоновнинг фикрларини эса тушуниш қийин бўлди. Коллектив хатда: «Ҳайдаров Акбарали қайтадан раисликка тайинланса, ишламаймиз. Бизни бошқа иш билан таъминлашларингизни сўраймиз», — дейилади. Ҳакимжон эса менга: «Акбарали аканинг номзодига қарши хатга қўл қўйганим тўғри. Лекин хатнинг мазмунига қаршиман. Унга нисбатан кўнглимда ғаразлигим йўқ. Мабодо, раис бўлиб келганда ҳам ишдан кетмас эдим», — деди. Шаробиддин Усмоновнинг жавоби ҳам бизни ажаблантирди.

— Хатга қўл қўйганим рост. Лекин Ҳайдаров Акбарали акага менинг ҳеч қандай ғаразлигим йўқ. Агар у «Савай» матлубот жамиятига бошлиқ бўлса ҳам ишимизни давом эттирардик, — деди.

Ҳурматли газетхон! Сизга ғалати туюлмаяптими? Одамнинг орқасидан айтилган гап унақаю, юзма-юз келгандагиси бунақа. Хатда у келмасин, келса, ишдан кетамиз, дейишсаю виждон ва имон ўртада туриб кўз кўзга тушганда, гинам йўқ, келса ҳам ишдан кетмас эдим, деб турилса, қизиқ бўларкан. Ўйлаб кўринг, ахир, у хат юқори идорага бир инсон, коммунист устидан юборилган. Орада унинг шаъни, тақдири турибди. Ўша хат шубҳа туғдириши, ишончни йўқотиши, бир бегуноҳ одамнинг фаолиятига таъсир қилиши, асабини бузиши, дилига дарз етказиши мумкин-ку. Энди мана бу гувоҳликларни эшитинг:

> **«Ҳайдаров Акбарали ака ҳақидаги хатга ўқимай имзо чекканман».**
>
> Фаррош А. Назарованинг «Тушунтириш хати»дан.
>
> **«Коллектив фикрига қўшилиб, икки қисмдан иборат хатга қўл қўйганман. Биринчи қисмини ўқидим, иккинчисини ўқимадим».**
>
> Бухгалтер Д. Османованинг «Тушунтириш хати»дан.
>
> **«Ҳақиқатан менга «Савай» матлубот жамиятидан битта қоғоз олиб келишди. Ҳеч нарса ёзилмаган эди. Ёзилган фамилиялар орасида меники ҳам бўлгани учун қўл қўйдим. Лекин нимага кераклигини билганим йўқ».**
>
> Тафтишчи И. Байроҳдоровнинг «Тушунтириш хати»дан.
>
> **«Савай» матлубот жамиятига раис сайлаш учун Ҳайдаров Акбарали акага қарши ҳеч қандай қоғозга қўл қўйганим йўқ. Мен 5 августдан 5 сентябргача отпускада бўлганман».**
>
> Тафтишчи Р. Бадировнинг «Тушунтириш хати»дан.
>
> **«Мен Ҳайдаров Акбарали акани «Савай» матлубот жамиятига раис этиб сайланишига қаршиман, деб ҳеч қандай қоғозга қўл қўйганим йўқ».**
>
> Дўкон мудири О. Қорабоевнинг «Тушунтириш хати»дан.

Ҳаммаси «Савай» қишлоқ матлубот жамиятининг раиси Рустам Эмировнинг ўз аризасига биноан ишдан кетишидан бошланди. Ўшанда 69 нафар савайлик пайчи раисликка Ҳайдаров номзоди кўрсатилган талабнома билан район партия комитети ва район матлубот жамиятлари уюшмаси бошқаруви раҳбариятига мурожаат қилди. Бу Ҳайдаров раис бўлиб қолиши мумкин, деган фикрни кучайтириб юборди. Натижада манфий ва мусбат қутблар пайдо бўлди. «Савай» матлубот жамияти бош бухгалтери Набижон Неъматжонов номзодини қувватлаб 60 киши имзо чеккан талабнома ҳам келиб тушди. Район раҳбарлари ҳайрон. Кучлар нисбати 9 кишига фарқ қилади. Мана шу ҳайроналик лаҳзаларида Акбарали Ҳайдаров номзодини рад қилувчи 27 киши имзо чеккан ариза пайдо бўлди.

Мазкур аризадан уюшма бошқаруви раиси Ш. Отахоновгина хабардор эди. У на раиснинг кадрлар бўйича муовини Р. А. Иванова, на бошланғич партия ташкилотининг секретари О. Исоқовга маълум эди. Хатнинг нусхалари Иванова билан Исоқовга дейилган бўлса ҳам, муаллифлар уни топширмагандилар. Ниҳоят уч кундан сўнг, яъни 1989 йил 24 августида бошқарувнинг «Савай» қишлоқ матлубот жамияти раислигига кўрсатилган 4 нафар номзод муҳокамасига бағишланган йиғилишида ўқиб берилди. Партком секретари ҳам, раис муовини ҳам раддия хатдан ўша куни хабардор бўлишди. Гарчи бошқарув аъзоларидан бир қисми Ҳайдаров номзодини маъқуллаган бўлса ҳам, раддия ўз таъсирини кўрсатмай қолмади.

Гап А. Ҳайдаровнинг раисликка ўтмай қолганида эмас. Бизни кўпроқ унинг маънавий жиҳатлари, коммунист ва депутатга нисбатан юқори ташкилотларда шубҳа уйғотишга туртки берувчи раддия хатнинг ҳақиқий ёки сохталиги, аниқроғи қайси гуруҳ томонидан уюштирилгани билан ҳалигача ҳеч ким қизиқмаётгани таажжублантиради. Матлубот жамиятлари уюшмаси бошқаруви раҳбарлари-ку, бу масалага лоқайдлик билан қараб, хатни бир ҳужжат сифатида сақлаб қўйишибди. Лекин бошланғич партия ташкилоти нега оқни оққа, қорани қорага ажратиб беришда ҳамон ўзида куч тополмаётир?

— «Савай» қишлоқ матлубот жамияти ходимлари томонидан район матлубот жамиятлари уюшмаси бошқаруви, партия ташкилоти, кадрлар бўйича муовини номига ёзилган хат нусхаси, — дейди партия ташкилотининг секретари Одилжон Исоқов. — Менга «Савай» матлубот жамияти ходимлари томонидан берилмаган. Уни олганимда, албатта, атрофлича текширган бўлардим. Лекин шу йил 24 августда бошқарув мажлисида кўрилганда билдим, холос.

Наҳотки, битта аризанинг ҳақиқийлиги ёки бир неча киши томонидан атайлаб уюштирилганини аниқлаш ошкоралик ва демократияга тааллуқли бўлмаса? Мен яна бир фикрга қўшилмадим. Суҳбатдошларимдан баъзилари коллектив фикрига қўшилиб қўл қўйдим, деган гапни айтишди. Энди мана бу далилларга эътибор қилинг: хатга 27 киши қўл қўйган. Уларнинг асосий қисми идора ходимлари. «Савай» матлубот жамиятида эса 120 ходим ишлайди. Мен атайлаб ажратиб олинган 27 кишини эмас, балки жами 120 ходимни матлубот жамияти коллективи деб тушунаман. Учинчи хулоса: хат коллектив номидан ёзилмаган. Уч-тўрт киши шундай қарорга келиб, коллективнинг бешдан бир қисмини чалғитган. Бу аниқ кўриниб турибди. Чунки ҳатто Ҳайдаровни мутлақо билмайдиган, кўрмаган кишиларга ҳам қўл қўйдирилган.

Кекса савдо ходими, 30 йилдан бери партия аъзоси Иномхон ая Қамбарова титроғини ўз кўзим билан кўрдим.

— 23 йилдан бери партия аъзоси, талабчан, ташкилотчи кадрни юқори идоралар олдида обрўсизлантирмаслик керак-да. Ҳалол одамни ҳаромга айлантиришга сабабчи бўлган, хат уюштириб кўпчиликни чалғитганлар албатта жазоланишлари лозим. Токи бу бошқаларга ибрат бўлсин, — дейди қатъият билан Иномхон ая.

— Кўпчиликни йўлдан оздириш учун бунақа ташвиқот қилмаслик керак. Ошкоралик даврида ҳам юзма-юз гаплашишдан чўчиб, орқаваротдан ана шундай хатлар уюштирилаяпти. Бу масалани бошқарув мажлисида муҳокама қилиш зарур эди. Кўз кўзга тушганида ҳеч ким виждонини сотиб, иккиюзламачилик қилолмас эди, — дейди 7-магазин сотувчиси Ўғилхон Мамаева.

Бу фикрларга қўшилмоқ лозим. Одамлар устидан сохта хатлар уюштириб, шаънига доғ тушириб, юқори ташкилотларда уларга нисбатан шубҳа уйғотиш ошкоралик ва демократия табиатига сингмайди. Ҳозир бор гап очиқ айтиладиган, оқни оқ, қорани қора дейиладиган давр. Покланиш — замоннинг талаби шундай.

«Савай» матлубот жамиятида ўзим суҳбатлашган баъзи кишиларнинг ҳолатларига ачиндим. «Аризани ўқимасдан қўл қўйганман, нима ҳақидалигини билмаган ҳолда имзо чекиб юборибман. Ҳайдаров ҳақидалигини билмаган эдим». Наҳотки, инсон тақдирига шу қадар бефарқ қараш мумкин?! Уларнинг баъзилари Ҳайдаров билан юзма-юз бўлишганда гапларини чалкаштириб қўйдилар.

Акбарали Ҳайдаровга эса шундай демоқчиман: касбингиздан меҳрингиз совимасин! Коммунист эътиқодингизда собит туринг! Панадан отилган тош қандай тугунга тугилганидан қатъий назар бир кунмас-бир кун ўша номард, дили нопокни аён қилиб қўяди!

Абдухалил ҚОРАБОЕВ,
«Қишлоқ ҳақиқати» мухбири.

РЕДАКЦИЯДАН: Мавзу ҳар қандай кишини ўйга толдиради. Хўш, Акбарали Ҳайдаров номзоди нима учун «Савай» қишлоқ матлубот жамияти раислигига қўйилмади! 27 киши номидан уюштирилган «ғайритабиий» хат учунми! «А. Ҳайдаров билан ишламаймиз» деган жумлани қандай тушунмоқ керак! Бир инсонни обрўсизлантириш ҳисобига, иккинчисини кооперация қонунларини бузган ҳолда амал курсисига ўтказиш кимларга ва нима учун керак бўлиб қолди! Масаланинг бу томонига район прокуратураси ходимлари аниқлик киритишади, деб ўйлаймиз.

Қўлимизда 1989 йилнинг 24 август куни «Савай» қишлоқ матлубот жамияти бошқаруви касаба уюшмаси комитети билан ўтказган умумий йиғилиши қароридан кўчирма. Унда ёзилишича, қишлоқ матлубот жамиятида ишловчи 120 кишидан 77 нафари қатнашган (пайчилар эмас). Йиғилиш қарорига кўра Н. Неъматжонов «Савай» қишлоқ матлубот жамияти раислигига тайинланган (нима учундир сайланмаган). Шу қарорда 1990 йилнинг баҳор фаслида ўтказиладиган пайчиларнинг умумий йиғилишига унинг номзодини тавсия этиш кўрсатиб ўтилган.

— Мен шу соҳада ўттиз йилга яқин ишладим. Қўлимдан келганча халқимга хизмат қилдим, — дейди Акбарали Ҳайдаров. — Амалга ишқибозлик жойим йўқ. Лекин юқоридагига ўхшаш тубан йўл билан менинг номимни ёмонга чиқариш кимга керак бўлиб қолганлигини ҳанузгача тушунмайман. Қолаверса, номзодимни қўллаб хат ёзган 69 пайчининг юзига қандай қарайман.

Дарҳақиқат, 69 пайчининг хати нега инобатга олинмади! Шундан сўнг улар ошкоралик, демократик йўл билан сайлов деган жумлани эшитишса, кулишмайдими! Кимлардир нотўғри хатти-ҳаракат билан уларнинг ҳақиқатга бўлган ишончига путур етказишмадимикин!

Назаримизда, баҳор фаслида ўтадиган пайчиларнинг умумий йиғилишида бошқалар қатори Акбарали Ҳайдаровнинг ҳам номзоди қўйилиши керак. Майли, очиқ курашда номзодларнинг энг муносиби ошкора йўл билан «Савай» қишлоқ матлубот жамияти раислигига сайлансин. Бу борадаги сўнгги сўзни Андижон область матлубот жамиятлари уюшмаси бошқаруви раҳбарлари айтадилар, деган умиддамиз.

ҲИСОБЧИЛАР УСТОЗИ

Илм кишиси ҳақида ёзиш ҳам қийин, ҳам осон. Саидкарим Қодирхонов фаолияти билан танишмасдан аввал шундай кайфиятда эдим. Лекин ҳаёт йўлига назар ташлаб, у ўз фанининг йирик билимдони эканлигига, севимли соҳаси бўйича қўриқ очганлигига ишонч ҳосил қилдим.

С. Қодирхонов Тошкент молия-иқтисод (ҳозирги халқ хўжалиги) институтини тугатгач, 1955 йилда шу олий ўқув юртининг бухгалтерия ҳисоби кафедраси аспиранти бўлди. Ўша кезларда бу соҳада маҳаллий кадрлар йўқ ҳисоби эди. Шу боисдан у бутун куч ва билимини илм-фанга бағишлади. Тиришқоқлиги, изланувчанлиги туфайли орадан кўп ўтмай номзодлик диссертациясини муваффақиятли ёқлади, доцент унвонини олди. 1977 йилдан бери саноатда ва қурилишда бухгалтерия ҳисоби, хўжалик фаолиятини назорат қилиш ва таҳлил этиш кафедраси профессори вазифасида ишламоқда.

У жумҳурият саноатининг асосий тармоқларида ишлаб чиқариш харажатлари ҳисоб-китобини ва маҳсулот таннархи таркибини аниқлашни такомиллаштиришга муносиб ҳисса қўшди. Иқтисод фанининг мазкур соҳаси бўйича республикада ягона профессор ҳисобланган Саидкарим Қодирхонов раҳбарлиги остида бухгалтерлар тайёрлашнинг илмий мактаби яратилдики, у кўп йиллар мобайнида ҳисоб-китоб, назорат, иқтисодий таҳлил қилишни ишлаб чиқиш, жорий этиш ва такомиллаштириш ишларига асос бўлди. Ҳозирги туб иқтисодий ислоҳот ўтказилаётган даврда бу мактабнинг роли ва аҳамияти янада ортмоқда.

Профессор С. Қодирхонов жумҳуриятда биринчилардан бўлиб қишлоқ хўжалиги машинасозлиги қуюв цехлари иш фаолиятида режалаштириш, ҳисоб-китоб юритиш, таннарх таркибини аниқлаш ва техник-иқтисодий таҳлил этиш муаммоларини ишлаб чиқди. Умумий ҳажми 200 босма тобоқдан зиёд 50 дан ортиқ номдаги илмий ишлар, дарслик ва ўқув қўлланмалари унинг қаламига мансуб. Жумладан, илмий мақолаларидан бири Польша Халқ Республикасида босилди. Ўзбекистон қишлоқ хўжалиги машинасозлигида, пахта тозалаш ва енгил саноатда ишлаб чиқариш харажатлари ҳисоб-китоби ва маҳсулот таннархи таркибини аниқлаш масалалари унинг илмий ишларининг асосий мазмунини ташкил этади.

Талабаларга ҳисоб-китоб ва иқтисодий таҳлил курсини ўқитиш усулларини такомиллаштириш, бунинг назарий ва амалий масалалари педагог-олим фаолиятининг муҳим жиҳатларидан биридир. С. Қодирхонов ўттиз йилдан бери шулар устида ишлаб келмоқда. У ёзган «Саноатда бухгалтерия ҳисоби» дарслиги Бутуниттифоқ Халқ хўжалиги ютуқлари кўргазмасининг бронза медали билан тақдирланди. Мазкур ўқув қўлланмаси иккинчи марта нашр этилмоқда. Профессор ўзбекчага ўгирган «Бухгалтерия ҳисоби назарияси» дарслиги, турли методик қўлланмалари, туркум, жумладан Ўзбек қомуси учун махсусан ёзилган мақолалари ва ҳоказолар студентларга таълим бериш даражасини ошириш, ўқув жараёнларини такомиллаштириш, кадрлар тайёрлашни яхшилаш ишларига муносиб ҳисса бўлиб қўшилди.

Саидкарим Қодирхонов ёш олимларнинг ғамхўр устози, яқин маслаҳатгўйи. Турли миллат фарзандларидан иборат ўн тўрт шогирди унинг раҳбарлигида фан номзоди бўлди. Улардан тўққиз нафари айни пайтда институтнинг бухгалтерия ҳисоби ва хўжалик фаолиятини таҳлил қилиш кафедраларида ишламоқда. Шунингдек, илмий педагог кадрлар тайёрлаш ишларига ҳам бош-қош. Олимнинг куч-ғайрати билан Москва давлат дорилфунуни, халқ хўжалиги ва молия-иқтисод институтлари аспирантураларида шу соҳа бўйича кўплаб ёшлар ўқитилди. 30 нафар фан номзоди тайёрланди. Натижада у ишлаётган институтнинг бухгалтерия ҳисоби кафедралари ўқитувчилари сифат жиҳатидан яхшиланди, бугунги кунда уларнинг 75 фоизи илмий даража ва унвонга эга. Профессор ёш ўқитувчилар малакасини оширишга, талабалар назарий ва амалий жиҳатдан пухта билиб олишларига мунтазам ёрдам бермоқда.

С. Қодирхонов илмий-педагогик фаолиятини ташкилотчилик, раҳбарлик ишлари билан биргаликда қўшиб олиб боради. Чунончи, у бир қанча муддат факультет декани, бухгалтерия ҳисоби ва хўжалик фаолиятини таҳлил қилиш кафедраси мудири вазифаларида ишлади. Унинг раҳбарлиги даврида коллективда аҳиллик, ҳамжиҳатлик муҳити қарор топди. С. Қодирхонов ташаббуси билан институт ва мамлакатдаги кўплаб олий ўқув юртлари ўртасида ижодий алоқалар ўрнатилди, биргаликда йирик тадқиқотлар ўтказилди. Айни пайтда у Ўзбекистон фан-техника жамияти республика кенгаши бухгалтерия ҳисоби ва иқтисодий анализ комитетининг раиси, «Бухгалтерский учёт» журналининг Тошкентдаги мухбирлар пункти мудири сингари қатор жамоатчилик ишларини ҳам бажармоқда.

Саидкарим Қодирхоновнинг кўп йиллик самарали меҳнати муносиб тақдирланмоқда. У «Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган иқтисодчи» унвони соҳиби, кўплаб медаллар, фахрий ёрлиқлар билан мукофотланган.

— Профессор Саидкарим Қодирхонов ўзининг 60 ёшини айни ижодий кучга тўлган бир пайтда кутиб олмоқда, — дейди Тошкент халқ хўжалиги институти проректори Р. Скляднев. — У қайта қуриш шароити имкониятидан, чуқур билимидан, бой дунёқарашидан фаол фойдаланиб, республикамиз халқ хўжалигига малакали иқтисодчи кадрлар тайёрлаш ишига муносиб ҳисса қўшмоқда.

Э. ИБРОҲИМОВ.

ҚИТЪАЛАР БЎЙЛАБ

БЕРЛИН. ГДР пойтахти марказидаги биноларнинг деворлари ва витриналарга бўёқ чапланган — буларнинг ҳаммаси янги нацистлар «фаолияти»нинг янги изларидир. АДН агентлигининг хабар қилишича, шаҳар марказидаги Қизил ратуша ва Александерплатцдаги телевизион минора иншоотлари яқинида якшанбага ўтар кечаси қора бўёқ билан нацистларнинг шиорлари ва фашистларнинг рамзий белгилари чизиб кетилган эди. ГДР пойтахти жиноят қидирув полициясининг журналистларга хабар қилишича, шаҳарнинг турли районларида шунга ўхшаш бошқа ишлар қилиниб, жамоат тартиби бузилган. Бу ишларнинг барчаси юзасидан тергов олиб борилаяпти.

* * *

ТОКИО. Япония социалистик мамлакатларга экспортни назорат қилиш комитети (КОКОМ) Польша ва Венгрияга нисбатан қўллаётган қаттиқ чеклашларнинг юмшатилишига эришишга қарор қилди. «Иомиури» газетаси бир қанча Европа давлатларига қилинган сафарда бош министр Тосики Кайфу билан бирга бўлган ҳукумат расмий вакилларидан бирининг баёнотига асосланиб, шу ҳақда хабар қилди. Бу масала комитетнинг шу йил февраль ойида Парижда бўлиб ўтадиган навбатдаги мажлиси чоғида Япония делегацияси томонидан кўтариб чиқилиши кутилмоқда.

КОКОМнинг социалистик мамлакатларга «стратегик моллар» деб аталувчи молларни етказиб беришни тақиқловчи қоидалари Польша ва Венгрия билан иқтисодий ҳамкорлик қилишнинг бир қанча лойиҳаларини амалга оширишга халал бериши мумкинлигидан Токио жиддий ташвишда эканлиги, деб таъкидлайди газета, шундай иш тутишга асос бўлди. Япония ҳозирнинг ўзидаёқ бу икки мамлакатнинг ҳар бирига 500 миллион доллардан имтиёзли қарз бериш тўғрисида қарор қабул қилди.

* * *

ДЕҲЛИ. Покистон территориясида ўргатилган террорчилар Ҳиндистоннинг Жамму ва Кашмир штатида уюштирган бир қанча портлатишлар оқибатида, деб хабар беради ЮНИ агентлиги, бешта мактаб вайрон қилинди, бир неча ҳукумат муассасалари биносига ва госпиталга шикаст етди. Кашмирлик экстремистлар билан полиция ўртасида бўлиб ўтган кўплаб отишмалар натижасида бир киши ҳалок бўлди, тинч аҳолидан тўрт киши яраланди. Штатнинг еттита йирик шаҳрида комендантлик соати жорий этилганига қарамай, Жамму ва Кашмирдаги вазият кескинлигича қолаяпти.

(ТАСС).

АҚШ. Лексингтон шаҳрида (Кентукки штати) бўлиб ўтган анъанавий отлар савдо кўргазмасида япониялик Теруя Иосида «Нозерн дансер» («Шимоллик раққос») лақабли отни икки миллион саккиз юз минг долларга сотиб олди. «Сядай» отчилик заводининг хўжайини Иосида ўз мамлакатида шу соҳадаги етакчи мутахассис ҳисобланади.

СУРАТДА: «Шимоллик раққос» савдо кўргазмасида.

АП—ТАСС телесурати.

АҚШНИНГ АФҒОНИСТОНГА НИСБАТАН СИЁСАТИ

ВАШИНГТОН. (ТАСС). Қўшма Штатлар оппозициячилар ҳарбий ҳаракатларда сезиларли муваффақиятга эриша олмаётганлиги, шунингдек, муҳолиф исёнчи гуруҳлар ўртасида қуролли тўқнашувлар авж олаётганлиги муносабати билан Афғонистонга нисбатан ўз сиёсатини қайта кўриб чиқмоқда. «Вашингтон таймс» газетаси Ж. Буш маъмуриятининг мансабдор ходимларига таяниб, шу ҳақда хабар берди. Газетанинг фикрича, регионда АҚШ сиёсий йўлининг Оқ уй томонидан таҳлил этилиши пировард натижада афғон исёнчиларига Америка қурол-яроғларини етказиб беришни тўхтатишга, шунингдек БМТни Афғонистондаги можарони бартараф этишга уринишларга янада фаол жалб этишга олиб келиши мумкин.

«Вашингтон таймс» газетаси шу муносабат билан таъкидлайдики, янги ғоялар ўртага қўйилмоқда ва маъмурият ўз йўлини Афғонистондаги ўзгарган вазиятга мослаштиришга уринмоқда. Шу тариқа маъмурият Совет ва Америка томонининг мамлакатга қурол-яроғ етказиб беришни тўхтатиш тўғрисидаги илгари ўзи рад этган таклифни кўриб чиқишга киришди.

ГИЁВАНДЛИККА ҚАРШИ КУРАШ

БОГОТА. (ТАСС). Колумбия армиясининг тўртинчи бригадаси полиция бўлинмаларининг мадади билан қорадори жиноятчилигига қарши кенг миқёсли курашни давом эттирмоқда. Маҳаллий «қорадори баронлари» пойтахти деб ҳисобланадиган аянчли ва машҳур Медельин шаҳрининг турли районларида шундай кураш бормоқда.

Кейинги бир неча кун мобайнида Медельин «жазоловчилари»нинг бошлиғи Пабло Эскобар хизматига ёлланган каллакесарларнинг 15 тўдаси қуролсизлантирилди. Улардан кўплаб миқдорда қурол-яроғ ва портловчи модда, турли ҳарбий анжомлар, шунингдек бир неча ўнлаб автомашина ва мотоцикл тортиб олинди. Колумбияда чиқадиган нуфузли «Тьемпо» газетасининг хабарига кўра, 2,5 мингдан ортиқ киши қамоққа олинган. Бандит тўдаларининг бир қанча бошлиқлари шулар жумласидандир. Жиноятчилар билан отишма чоғида икки ҳарбий хизматчи ўлган.

Операцияга бошчилик қилаётган генерал Писарронинг айтишига қараганда, армия бўлинмалари Медельин шимоли-шарқий округида фаол ҳаракат қилмоқда. Матбуотнинг ёзишича, ҳозирги вақтда қарийб 200 та тўда шаҳарда иш кўрмоқда. Шулардан 150 таси бевосита Эскобарга бўйсунади.

АГРОСАНОАТ ЯНГИЛИКЛАРИ

ТАҚЧИЛЛИККА БАРҲАМ БЕРИЛДИ

Чимбой ёғ-экспеллер заводининг ўсимлик ёғини тозалаш цехи кўп йиллик танаффусдан кейин яна ишлай бошлади. Дастлабки 500 тонна маҳсулотни сотишнинг ўзиёқ Қорақалпоғистоннинг озиқ-овқат магазинлари пештахталарида ёғ тақчиллигини тугатиш имконини берди.

Бир неча йил муқаддам бу цехнинг ишдан тўхташи корхона даромадини сезиларли даражада камайтириб юборган эди. Янги шароитларда ишлай бошланганида корхона зарар кўра бошлади. Собиқ смена мастери, ҳозир эса цех раҳбари бўлган Қаллибек Сеитов заводга юқоридан тиқиштирилган қарорнинг ҳам ижтимоий, ҳам иқтисодий жиҳатдан саводсизларча қабул қилинганлигини исботлаш учун анчагина куч ва вақт сарфлади. Ўзларининг илгариги иш жойларига қайтиб келган ишчилар ва мутахассислар тўхтатиб қўйилган технологик линияга қисқа муддат ичида жон ато этдилар.

Ишлаб чиқариш йиллик программасига мувофиқ биринчи кварталдаёқ цехнинг қуввати кечаю кундуз ишлашга ўтилиши ҳисобига қамида уч баравар ортади.

ЯККА ТАРТИБДА УЙ ҚУРАЁТГАНЛАР УЧУН

«Фарҳод» посёлкасида ёғочга ишлов бериш заводи қурила бошланди. Шу йил янги корхона ишга туширилганидан кейин Самарқанд область матлубот жамияти «Промстройматериал» бирлашмасининг қишлоқ аҳолисига хизмат кўрсатиш имкониятлари анча кенгаяди. Завод уй қураётганларнинг шахсий буюртмалари билан эшик ва дераза ромлари тайёрлайди.

Ҳозирча эса бу ерда ҳарсанг тош кони ишлаб турибди. Яна ажойиб қурилиш материали бўлган чиғаноқ тош олинадиган конни очиш ҳам режалаштирилган.

(ЎзТАГ).

ҚИММАТГА ТУШГАН ҲУҚУҚБУЗАРЛИК

ИНСОН. ЖАМИЯТ. ҚОНУН

«Литературная газета»нинг шу йил 1-сонида РСФСР прокурори ўринбосари А. В. Бутурлин билан мухбир мусоҳабаси босилиб чиқди. Маълумки, Алексей Владимирович 1984—1987 йилларда Ўзбекистон ССР прокурори бўлиб ишлаган. Газетанинг бу чиқишини Гдляннинг СССР халқ депутатлари иккинчи съездидаги нутқига ҳозиржавоблик дейиш мумкин. Ёдингизда бўлса, ўша нутқда Ўзбекистонда Бутурлин ишлаган пайтдаги прокуратура органлари фаолияти тавсифланаётганда «оммавий жабр-зулм ўтказиш», «кичик геноцид» сингари иборалар тилга олинганди.

Бутурлин ўша мусоҳабада ўзбекистонлик депутатлардан бири (исм-шарифини айтмади) 18,5 минг киши қонунсиз равишда ҳибсга олинган ва жазоланган деб айтганидан нолийди. Рост, бу рақам ҳақиқатга тўғри келмайди. Депутат хатога йўл қўйди, дейлик. КПСС Марказий Комитети ҳузуридаги Партия контроли комитети маълумотларига кўра, 2,5 минг киши оқланиб чиққан. Шуниси ҳам борки, бегуноҳ қамалганларни оқлаш ҳамон давом этмоқда. Эътиборга молик жиҳат: уларнинг деярли ҳаммаси республика прокуратурасини Бутурлин ҳамда унинг тергов ишлари бўйича ашаддий ўринбосари Гайданов бошқаришган даврда жиноий жавобгарликка тортилган. Аммо Бутурлин бу ҳақда камтарона сукут сақлайди-да, гапни бошқа ёққа буриб: «Ундан (Гдляндан — А. К.) менинг Ўзбекистондаги ишларимга бир ёқлама баҳо беришни кутиш мумкин, холос», — дейди.

Алексей Владимирович сўзида давом этиб яна ғалати баёнот беради: «Агар судда оқланганлар ҳақида гапирадиган бўлсак, уларнинг сони бошқа минтақалардаги худди шундай кўрсаткичлардан ортиқ эмас». Демак, бу ерда гўё пинҳоний ўзбошимчалик бўлганлигига ишора қилишнинг ҳожати йўқ.

Бундай хулосага мутлақо қўшилиб бўлмайди. Ўзингиз ўйланг: уч йил ичида республиканинг ҳеч гуноҳи йўқ 2,5 минг фуқароси қамоққа ташланади-ю, бу ўзбошимчалик эмасми?! 5 минг фош этилган ва жазоланган кишилар орасидан 2,5 минг нафари оқланиб турса-я. Кейинги рақамни Бутурлиннинг ўзи келтириб ўтди.

Гдлян Ўзбекистонда ўзи хон, кўланкаси майдон шахс эди. Бунга «иши тушган» бирорта одам унинг шаънига яхши гап айтмаса керак. Бироқ содир этилган қонунбузарлик учун ўзини оқлаш мақсадида «оммавий жабр-зулм» ва «кичик геноцид» Ўзбекистонда бўлиб ўтганини бутун мамлакат кўз ўнгида амалда тан олди. Бутурлин эса гапнинг бир чеккаси ўзига ҳам тегишига ақли етиб, бу фикрни инкор қилмоқда. Шуниси ҳам борки, далиллар ўжар нарса.

Терговчилар, уларнинг ҳомийлари 1984—1987 йилларда Ўзбекистонда йўл қўйган ўзбошимчаликлар, қонунга зид ишлар бошқа ҳар қандай жойдагига нисбатан кескинроқ тус олди. Гдлян билан Иванов, Бутурлин, Гайданов билан ички ишлар министрининг собиқ биринчи ўринбосари Дидоренконинг «темир қўллари» республиканинг аввалги раҳбарияти томонидан мадад олиб турди, аммо на жиноятчилик камайди, на адолат тантана қилди ва на одил судловга ишонч мустаҳкамланди. Энг даҳшатли томони шундаки, тергов авахталарида авжига чиқаётган ўзбошимчалик одатий ҳол бўлиб қолди, унинг одил судловга, фуқароларнинг ҳуқуқ ва қадриятига қарши жиноят эканлиги билан ҳеч ким қизиқмай қўйди. Судьялар ҳам адолат тарозиси паллаларини гоҳ у томон, гоҳ бу томонга босиб ўйнатавердилар.

Ўзбошимчалик ёки гайдановчилик ўзига эрк бериш ва жазосиз қолишнинг ўзгинасидир. Яқин ўтмишда бўлиб ўтган кирдикорларни билганингда ҳайратдан ёқа ушлайсан: тергов қилинаётганларнинг чеккан азоб-уқубатлари, ҳамма ёққа жар солиб қонунчиликка оғишмай амал қилишни ўргатмоқчи бўлган, даъват этган, ўзлари эса ҳуқуқ ва ахлоқ-одоб талабларига беписанд қараган, юриспруденция ичидан ўсиб чиққан экстремистларнинг муваффақиятларини сурбетларча тарғиб этишлар... Бу ҳодисанинг асоси янги сталинча ҳокимлик мантиғидан иборат бўлиб, соф виждонли кишиларни ўта шафқатсизлик билан ёмонотлиққа чиқариш эди. Бу «қонунчилик посбонлари» ўз ниятлари ва ифлос ишларини яшириб ўтирмадилар, аксинча, иложи борича кўз-кўз қилдилар, бунинг учун баъзи марказий вақтли нашрлардан ҳамда ўзимиздаги лақма қаламкашлардан усталик билан фойдаландилар.

Шунга қарамай, Ўзбекистон матбуоти ўзига муносиб иш тутди: жамики қонун кучлари ва воситаларидан фойдаланиб ўзбошимчалик руҳи ва анъаналарига, тергов органлари ва судларнинг қитмирона ҳужумкорлигига қарши турди.

«Одил судлов ҳангомалари», «Тўғрилик ва эгрилик», «Ҳар эҳтимолга қарши модда», «Қонунийлик ва инсонийлик», «Кун тартибидан олинмайди», «Яхши ният ортида нима бор?», «Гулдирос қарсаклар остидаги ўзбошимчалик» — булар фақат «Қишлоқ ҳақиқати» газетасининг ўзидагина кейинги икки ярим йил мобайнида ҳуқуқ мавзуида босиб чиқарилган кескин танқидий чиқишларнинг айримлари. Мазкур мақолаларнинг қаҳрамонлари: жазога маҳкум этилган ўқитувчи Х. Усмонов, милиция ходимлари Ш. Рўзматов, И. Фозилхонов, Н. Неъматуллаев, Г. Шоҳидаев, М. Ҳайдаров, корхоналарнинг раҳбарлари М. Мирзаалимов, С. Исмоилов, Л. Терман, шофёр М. Мирсаидов, прокуратура органларининг ходимлари Зулфия ва Рустам Аҳмедовлар, С. Аҳатов, А. Кальсин, Ф. Муҳаметдинова ҳамда сохта айбномалар асосида қонунсиз равишда ҳибсга олинган, турли муддатларга озодликдан ноҳақ маҳрум этилган бошқа кўплаб кишилардир.

Редакция санаб ўтилган ана шу шахслар жиноят қилмаганликларини, уларга нисбатан қўзғатилган ишлар қалбаки бўлганлигини, шунинг учун ҳам ҳибсдан бўшатилиб оқланишлари, барча ҳуқуқлари тикланиши зарурлигини зўр бериб бутун жамоатчиликка, республика ҳуқуқни муҳофаза қилиш органларининг раҳбарларига уқтириб келди. Бунинг учун асослар бор эди, чунки мустақил экспертлар сифатида жалб этилган юқори малакали ҳуқуқшуносларнинг хулосаларига таянилган эди.

Вақт ўта борди. Ниҳоят, лоқайдлик музи ўрнидан кўчди. Биргаликда сарфланган куч-ғайрат ижобий самаралар бера бошлади — ишларни қайта кўриб чиқишга мажбур бўлишди. Юқорида номлари тилга олиб ўтилган кишилар ҳозирги пайтда тўла оқланишган. Фақат Тошкент область прокурори ҳузуридаги алоҳида муҳим ишлар бўйича собиқ терговчи Александр Кальсин бундан мустасно. Шуни эслатиб ўтиш мумкинки, СССР Олий суди унинг ишини ўрганиб чиқди ҳамда республика Олий суди пленумига норозилик киритди. Унда хатти-ҳаракатида жиноят аломатлари бўлмаганлиги учун А. Кальсинни оқлаш масаласи қўйилди. Редакция ўз ҳимоясига олган кишиларни оқланганликлари, пок номлари ва қадриятлари тикланганлиги билан табриклаб, ўзбошимчаликка йўл қўйган, ноҳақ айблов ҳукмлари чиқарган ҳуқуқшунослар қандай жазо олишди, деган саволни ҳам ўртага қўйган эди.

Масалан, Зулфия ва Рустам Аҳмедовлар иши Тошкент шаҳар суди раисининг ўринбосари А. Овсенюк раҳбарлигида кўрилганди. Опа-ука устидан айбловчи ҳукм чиқарилганди. Овсенюк У. Тожихоновни ҳам қонунга зид равишда тўққиз йилга озодликдан маҳрум этди, бошқа бегуноҳ фуқаролар устидан ҳам шундай ҳукмлар чиқарди. Кейинчалик юқори суд органлари уларни оқлади. Дастлабки тергов «хатолари»ни Овсенюк кўрмай қолганига ишониш қийин. Тўғрироғи, у терговчиларнинг «илтимос»ларини бажонидил қондириб, ноҳақ ҳукмлар чиқараверди.

— Овсенюк қонунчиликни қўпол равишда бузди, бегуноҳ кишиларни оғир азоб-уқубатларга маҳкум этди,— дейди Тошкент шаҳар суди раиси К. Н. Носиров. — Унинг номатлуб фаолияти ҳақида мен тақдимнома ёздим, аммо республика Адлия министрлиги уни эътиборсиз қолдирди. Устига-устак Адлия министрининг биринчи ўринбосари Ю. А. Рукиннинг тақдимномасига мувофиқ Овсенюк СССР Адлия министрлигининг «Ишдаги муваффақиятлари учун» кўкракка тақиладиган нишони билан мукофотланди.

Айни шундай бўлди: Ю. А. Рукин Тошкент шаҳар суди партия ва касаба союз ташкилотлари, раҳбариятининг фикри билан ҳисоблашмади, бу масалани Ўзбекистон ССР Адлия министрлиги ҳайъатида муҳокама қилмасдан туриб Овсенюкни мукофотга тақдим этди. Ваҳоланки, бундан бироз аввал у йўл қўйилаётган қўпол қонунбузишлар ҳақидаги махсус ахборотга ўзи имзо чекиб, Москвага жўнатганди. Ҳатто жанжал кўтарилганидан кейин ҳам Ю. А. Рукин раислигида ўтган республика Адлия министрлиги ҳайъати Овсенюкнинг салбий фаолиятини муҳокама қилиш билан чекланди. Овсенюк эса ўз хатоларини тан олмади, калондимоғлик қилди, З. Аҳмедова шаънига ҳақоратомуз сўзлар айтди. Ҳайъат мажлисига раислик қилувчи уни тартибга чақириб қўйишни эп кўрмади.

— Таажжубланмаса ҳам бўлади, — дейди Каримхон Носирович. — Рукин Овсенюкка ҳомийлик қилаяпти. Бу ҳар лаҳзада кўзга ташланиб турибди. Айни пайтда умуман шаҳар суди фаолиятига нохолислик билан ёндашаяпти: қисқа муддат ичида уч маротаба обдон текшириш ўтказди. Сабаб? Биз шаҳар суди бундан буён Адлия министрлигининг моддий базаси бўлмайди, ўз ҳисобимиздан министрлик хоналарини мебель билан таъминламаймиз, деган эдик... Шундан сўнг муносабатларимиз бузилди, арзимаган нарсага ҳам тихирлик қилинаяпти. Мана мисол. Министрнинг янги ўринбосари Абдусаломов мендан шаҳар суди билан таништириб чиқишни илтимос қилди. Бажонидил рози бўлдим, аммо гражданинларни қабул қилишимиз кечикиб кетди. Рукин шу заҳоти менга дашном бериб ёзма изоҳнома талаб этди. Абдусаломов ўртага тушган эди, уни ҳам жеркиб ташлади: «Сиз аралашмай туринг», — деди қўполлик билан. Бундай мисоллар жуда кўп.

— Набижон Сиддиқович, халқ судьяси Петухова ҳақида нималар дея оласиз? Фарғонада у содир этаётган қонунсизликлар хусусида афсоналар тарқалибди.

— Ишда ночор, гражданлар билан муомалада нуқул қўполлик қилади. Унга қарши икки маротаба интизомий иш қўзғатилди. Тегишли ҳужжатлар билан танишмоғингиз мумкин.

Область судининг интизомий ишлар бўйича А. Бекмирзаев, Э. Шерғозиев ва В. Блинковадан иборат ҳайъати халқ депутатлари Фарғона область Совети ижроия комитетининг адлия бошқармаси бошлиғи Х. Охунжонов томонидан Фарғона шаҳар халқ судьяси Е. Петуховага нисбатан қўзғатилган интизомий ишни кўриб чиқиб, у эгаллаган лавозимига номуносиб деган хулосага келди ҳамда қаттиқ ҳайфсан эълон қилди. Мазкур ҳайъат чиқарган қарорда шундай сўзлар бор: «Ўртоқ Петухованинг изоҳ беришича, у ишни тубдан яхшилашга қодир эмас».

Бундай қараганда ҳаммаси равшан: Е. Петухова қўлидан келадиган бошқа ишга ўтказилиши керак. Аммо шундай бўлмади. Уни халқ судьяси лавозимидан чақириб олишга Адлия министрининг биринчи ўринбосари Ю. А. Рукин йўл қўймади. Адолат тантана қилишига ҳеч ким эриша олмади. Кейинчалик ҳам бунинг иложи топилмаса керак. Сабаби — интизомий ишлар ҳайъати қарорининг кучи фақат бир йилга етади: 25 январда муддат тугайди.

Шаҳар суди партия ташкилоти гражданларни қонунсиз жазолаганлиги учун Овсенюкка ҳисоб варақасига ёзмаслик шарти билан қаттиқ ҳайфсан берган эди. Бироқ Октябрь район партия комитети бюроси жазони кучайтирди — ҳисоб варақасига ёзиш шарти билан қаттиқ ҳайфсан эълон қилди. Ҳар қалай ҳайфсан у қадар оғир юк эмас, бир йил ўтгач уни олиб ташлаш мумкин. Шунингдек, ҳайфсанни Овсенюкнинг принципсизлиги натижасида кўплаб қурбонлар азоб чекаётган авахтахоналарга ҳам асло қиёслаб бўлмайди. Тўғри, у Ю. А. Рукин ҳомийлигида қонунсиз равишда олган «Ишдаги муваффақиятлари учун» нишонидан маҳрум этилди.

С. Аҳатов ва А. Кальсин устидан асоссиз айбловчи ҳукмларни шаҳар суди аъзоси Н. Евченко раислигидаги суд ҳайъати чиқарган эди. Ю. Минзафаров ва Г. Шоҳидаевни шаҳар суди аъзолари С. Комилова ва Ю. Иброҳимов суд қилдилар.

— Комилова ва Иброҳимов ҳақида шуни айтиш керакки, — изоҳ беради Каримхон Носирович, — биз уларни муҳокама қилиш билан чекландик — ноҳақ ҳукмлар чиқариш чоғида ғаразли ниятлари бўлмаган, деган қарорга келдик. Улар касб маъносидаги хатоларга йўл қўйишган, тўпланган далилларга нотўғри баҳо беришган. Евченкога эса тақдимнома ёзиб, судьялик лавозимидан муддатидан илгари чақириб олиш масаласини қўйгандик. Мазкур ҳужжат Адлия министрлигида эътиборсиз қолдирилди. Аммо холисона бир гапни айтай: ҳозирги пайтда Евченконинг ишига бизнинг ҳеч қандай эътирозимиз йўқ. Партия ташкилоти ҳам ана шундай фикрда. У Аҳатов ва Кальсинни ноҳақ жазолаганидан кейин ўнлаб жиноий ишларни кўриб чиқди, бракка йўл қўймади. Биз Евченко ўз хатоларини тушунди ва чуқур изтироб чекди, деб ҳисоблаймиз. Бошқача айтганда, бу унга катта сабоқ бўлди. Шунинг учун ҳам ижобий тавсифнома ёзиб, кейинги муддатга шаҳар суди аъзолигига сайлашни тавсия этдик.

Фарғона область суди раисининг ўринбосари В. Саприкин ҳақида, унинг жиноий ишларни кўриш пайтидаги нохолислиги, бирёқламалиги хусусида «Қишлоқ ҳақиқати» газетаси саҳифаларида кўп бор ёзилди. Ҳозирги пайтда қўйилган айбларнинг барча моддалари бўйича тамомила оқланган Х. Усмонов, Ш. Рўзматов, Н. Комиловга нисбатан ноҳақ ҳукмлар унинг виждонини қийнаётганмикин? Ана шу ишларни қараб чиқиш пайтида В. Саприкин қонунчилик нормаларини ҳеч тап тортмай бузди, очиқдан-очиқ тергов йўлига ён босди, фақат айблаш ниятида бўлди. Хўш, бу қилмишлари учун қандай жазо берилди?

— Унга ҳайфсан берганимиз ҳақида редакцияга маълум қилганмиз-ку, — дейди ҳайрон бўлиб Фарғона область суди раиси Н. Сиддиқов. — Бу камми?

Республика прокуратураси тергов қисмининг бошлиғи В. Лаптев, Фарғона область прокурори А. Отажонов ва унинг ўринбосари В. Галкин, Ўрта Осиё транспорт прокурори ўринбосари Ш. Исматов, терговчилар А. Мегуцкий, И. Артамонов, Э. Бобоев, Н. Билек, У. Абдиев, Х. Тожиев, Н. Мирзаев, Жиззах райони прокурори Т. Шанаев, Тошкент шаҳар суди аъзолари А. Болтоносов ва Т. Петросян, Жиззах область суди аъзоси Д. Раҳмонов ҳамда прокуратура, Ички ишлар министрлиги ва суд органларининг қонунчиликни қўпол равишда бузган бошқа кўпдан-кўп мансабдор шахслари тегишли равишда жавобгарликка тортилганлари йўқ. Улардан баъзилари ўзларига гард юқтирмай республикадан ташқарига чиқиб кетдилар, бошқалари, хизмат йўлида яна юқорига кўтарилдилар ёки тенг даражадаги бошқа мансабни эгалладилар, айримлари эса ҳозир ҳам аввалги жойларида ҳамон ишлаб туришибди. Хуллас, сих ҳам куйгани йўқ, кабоб ҳам.

Мен терговчилар, прокурорлар, судьяларнинг жиноий жавобгарлигига эътиборингизни жамлаб ўтирмадим. Ваҳоланки, одил судловга қарши қилинган хатти-ҳаракатлар учун қонун уларни жавобгарликка тортишни кўзда тутади. Бу ҳақда панд-насиҳат ўқимоқчи эмасман. Фақат шуни таъкидламоқчиманки, оқланиб чиққан бирор кишидан кечирим сўралмади. Ўзбошимчалик, қонунбузарликка мойил одамлардан яхши хулқ-ахлоқ кутиш қийин. Аммо муаммонинг бошқа бир муҳим томони ҳақида ўйлаб кўриш зарур. Наҳотки улар ҳеч нарсадан — обрў тўкилишидан, мансабдан айрилишдан, партиявий жазо олишдан қўрқмайдилар? Негадир нуқул жазосиз қолишаяпти.

Жиноятчиликка қарши кураш олиб борилаётган ҳаётий шарт-шароитни соддалаштирмоқчи ҳам, илоҳийлаштирмоқчи ҳам эмасман. Фақат саргузашт асарлардагина юристлар ҳеч қачон хато қилмайдилар, ҳаммасини олдиндан кўра биладилар ва кўзда тутадилар. Ҳаётда эса мураккаброқ, фожиалироқ кечади. Тўғри, юристлар ҳам хато қилишлари мумкин. Бироқ улар ўз касблари қадрини туширмайдиган, инсонлар тақдирини поймол этмайдиган хатолар қилиш ҳуқуқигагина эгадирлар.

Ўзбошимчаликлар соф ва юксак принциплар билан қанчалик пардаланмасин, қабоҳатнинг, адолатсизликнинг, ноҳақликнинг тантана қилишига, одамларнинг одил судловга ишончи йўқолишига имкон яратилади. Агар биз демократия негизида ривожланишни истасак, одил судловнинг бутун системасини шундай қайта қурайликки, бундан буён у ҳокимиятга ўч ва амалпараст бир тўда кишиларга эмас, балки бутун жамиятга хизмат қилсин.

Анатолий КОВАЛЕВ.

РЕДАКЦИЯДАН: Ушбу мақолани босар эканмиз, СССР Адлия министрлиги, СССР Прокуратураси, республика ҳуқуқни муҳофаза қилиш органлари раҳбарлари қонунчиликни қўпол равишда бузган, одамлар тақдирини поймол этган терговчилар, прокурорлар ва судьялар фаолиятига ниҳоят муносиб баҳо берадилар, деган умиддамиз. Уларни жазосиз қолдириш янги-янги қонунбузарликлар пайдо бўлишини рағбатлантириш демакдир. Ҳуқуқий давлат барпо этаётган жамият ўзбошимчалик қонига сингиб кетган одамларнинг ҳалол ва холис бўлишларига ишонмайди.

ҲАЙКАЛЛАР ТИЛГА КИРГАНДА

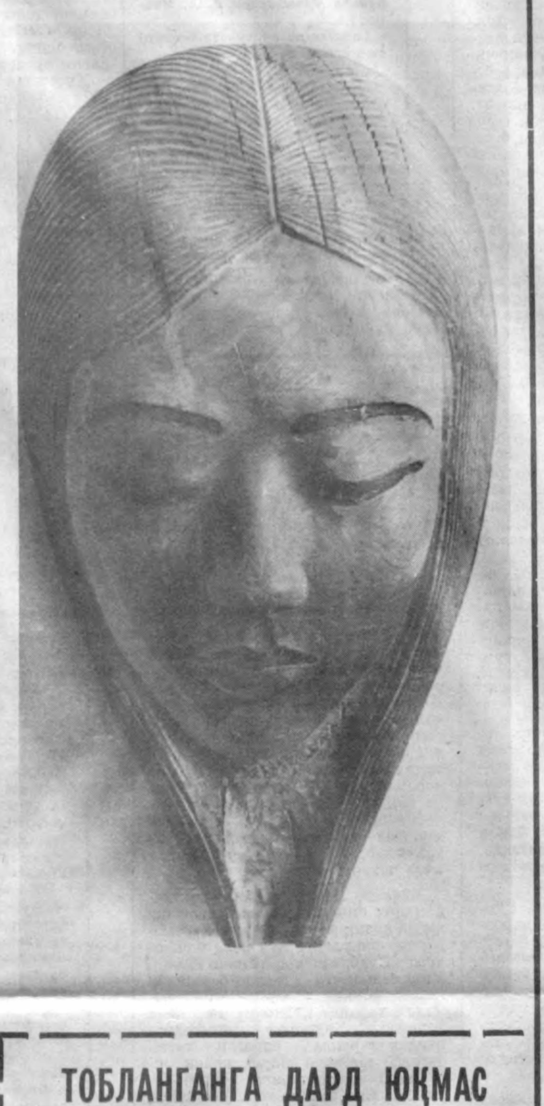

Мўйқалам аҳли чизган расмлар бир қарашда оддий тасвирдек туюлса-да, мусаввирнинг унга сингдирган ғояси, мақсад ва орзулари томошабинни ўйга толдиради, ҳаяжонга солади. Назм сатрлари ёки мусиқада ифодаланадиган нозик туйғулар рангин бўёқларда жилоланади. Ҳайкалтарош эса совуқ тошларга «жон» киритади, уларни тилсиз гапиртиради. Шу нуқтаи назардан қараганда машҳур ҳайкалтарош Жўлдосбек Қуттимуратовнинг Қорақалпоғистон АССР пойтахтидаги И. В. Савицкий номли давлат санъат музейида очилган доимий экспозицияси эътиборга лойиқдир.

Қорақалпоқ хотин-қизларининг севгига садоқати, меҳнатсеварлиги, болажонлиги, меҳмоннавозлиги Жўлдосбек ижодида алоҳида бир оҳанг билан жаранглайди. Мусаввир мазкур мавзудаги асарларидан бир туркумини музейга ҳадя қилди.

— Менинг ижодим она-замин билан чамбарчас боғланган,—дейди Ж. Қуттимуратов. —Музей директори Игорь Витальевич Савицкийни учратганим учун ҳам ҳайкалтарошлик билан шуғуллана бошладим. Унинг куч-ғайрати, интилиши туфайли бу ерда халқ амалий санъатининг нодир намуналари тўпланди.

У миллий маданият инқирозга юз тутмаса, деб ташвишланарди. Чунки қорақалпоқ халқи фахрланса арзийдиган заргарлик, мисгарлик, гилам тўқиш каби санъат турлари йўқолиб бораётган эди.

Игорь Витальевич ўзининг ҳаракатчанлиги, ишбилармонлигидан ташқари қобилиятли ёшларни излаб топар, уларга тасвирий санъат, ҳайкалтарошлик, ёғоч ўймакорлиги сирларини ўргатарди.

Улар қаторида Жўлдосбек ҳам бор эди. Ҳозирги кунда Ж. Қуттимуратов номини нафақат автоном республикада, балки бошқа жойларда ҳам яхши биладилар. Унинг ижод намуналари мамлакатимиз ва чет эллардаги кўплаб шаҳарларда намойиш қилинган. Мутахассислар ва санъат ихлосмандлари Жўлдосбек ижодига юксак баҳо бермоқдалар.

Ж. Қуттимуратов устози ишини давом эттирмоқда. Унинг ташаббуси билан Нукусдаги мактабларнинг бирида эстетика дарси киритилди. Болалар бу машғулотда тасвирий санъат, графика, ҳайкалтарошлик сирларини ўрганишмоқда.

СУРАТЛАРДА: ҳайкалтарош Жўлдосбек Қуттимуратов; «Мўйноқ санами» асари.

О. ЖУРАВЛЕВА ва Б. ЮСУПОВ олган суратлар. (ЎзТАГ).

ТОБЛАНГАНГА ДАРД ЮҚМАС

Айрим ота-оналар болаларининг ёз ойларида тобланишига, қор гупиллаб ёғиб турганда эса тенгқурлари билан қорбўрон ўйнашига монелик кўрсатишади. Гўё уни ёзда офтоб уришдан, қишда шамоллашдан асрамоқчи бўладилар. Аслида бошига оқ сурпдан қалпоқ кийиб, баданини қуёшда тоблатган болага унча-мунча совуқ таъсир қилмайди. (Фақат қуёш нурлари тик тушган пайт бундан мустасно).

Маълумки, кузнинг рутубатли, қишнинг қора совуқ кунларида грипп тез тарқалади. Бу дардга чалинган кишининг тана ҳарорати кўтарилиб, боши айланади, мушакларида, кўз косасида ҳорғинлик ва оғриқ сезилади. Буруңдан сув ва кўздан ёш оқиши кузатилади. Касаллик даврида одамнинг ёшига қараб ички органларда ҳам турли ўзгаришлар юз бериши мумкин.

Хасталик ҳеч қандай асоратсиз кечганда 6—10 кунда бемор оёққа туриб кетади. Баъзан нотўғри муолажа ёки эътиборсизлик оқибатида у ёмон асоратлар қолдирадики, бундай пайтда кишининг ишлаш қобилияти кескин сусаяди.

Беморда бундай асорат қолмаслиги учун уни оилада бир киши парваришлаши керак. У одам тўрт қават докадан тайёрланган ниқоб тутиб олиши лозим. Ниқоб ҳар 4—5 соатда алмаштирилиб, қайнатилиши ва дазмолланиши шарт.

Оммавий эмлаш оқибати шу нарсани исботладики, бундай ҳолда касаллик 2—3 бор кам кузатилади. Бемор дардга чалинган вақтда ҳам у енгил ўтади.

Яхшиси, грипп кенг тарқалган пайтда жамоат жойларида акса урган, йўталган кимсалар оғиз-бурунларини беркитиб олганлари маъқул. Токи ҳаво орқали атрофдагиларга юқмасин.

Оилангизда бирон киши бу дардга чалинса, дарҳол ётоғини, идиш-товоғи, сочиғини алоҳида қилиб қўйинг. Хоналар шамоллатилиб, 0,2 фоизли хлорамин эритмаси билан полларни вақти-вақтида артиб туриш керак. Уйга шифокор чақириб, муолажанинг тўғри боришини кузатинг. Қандай дори-дармонлар истеъмол қилиш кераклиги ҳақида чақирилган шифокор сизга кўрсатма беради.

Халқ табобатида эса грипп қўй ёғи билан шолғом қайнатилган шўрвани ичиш, исириқ тутатиш билан чекинтирилган.

М. АБДУМУТАЛОВА,
шифокор.

КЕЛИНГ, КУЛИШАЙЛИК

САЙЁҲ ҚАСАМИ

Парижда аллақандай машина корсикалик сайёҳга кўлмак суви сачратиб ўтиб кетаркан, хуноби ошган ажнабий маҳаллий ҳайдовчини койий кетди:

— Мана бизнинг Корсикада бундай пайтда шофёр тезда машинадан тушади, кечирим сўрайди, уйига таклиф этади, кийимларини тозалайди, шампан билан сийлаб бир кеча меҳмон қилади, эрталаб нонушта ҳамда қайтишга пул ҳам беради!

— Э, жуда ошириб юбордингиз-ку, оғайни, — хитоб қилди ёнидаги парижлик, — бундай бўлиши асло мумкинмас!

— Бўлиши мумкин. Ўлай агар!

— Кечирасиз, шахсан ўзингиз шундай қилганмисиз, жаноб!

— Йўқ, хотиним шундай қилган.

ТЎҒРИ МАСЛАҲАТ

Бир бадавлат сўққабошлигидан нолиркан, танишига маслаҳат солди:

— Мана олтмишни ҳам қоралаб қўйдим. Энди ёш қизга уйланиш ниятим бор. Хўш, менга айт-чи, эллик ёшга кирдим десам, муваффақиятга эриша оламанми!

— Йўқ, дўстим, етмиш бешга кирдим десанг!

ОҚАРИШ САБАБИ

— Нега эркаклар сочи тез оқаради!

— Чунки уларнинг сочи соқол-мўйловидан олдин чиқади-да!

АНКЕТА ТЎЛДИРИШ

КАДРЛАР БЎЛИМИ: — Шундай қилиб, ўттиз йил муқаддам уйланганман денг! Гапнинг рости, оғайни, медалга арзиркансиз.

ИШЧИ ХОДИМ: — Эҳ-ҳе, Сиз хотинимни билмабсиз ҳали. Билганингизда биратўла қаҳрамонлик унвонини берардингиз!

ПАРИШОНХОТИРЛИК

Бир жувон фарзанд кўрмаётганлигидан шикоят қилиб, хаёлпараст доктор ҳузурига кирди:

— Бу нарса балки наслдан ўтиб келаётгандир, онангизнинг болалари бўлганми! — деди паришонхотир доктор унинг арзини тинглагач.

Немисчадан Бойхўроз МАМАТҚУЛОВ таржимаси.

СПОРТ АХБОРОТИ

ФУТБОЛ

Илгари хабар берганимиздек, Ленинградда ФИФАнинг биринчи вице-президенти Валентин Гранаткин хотирасига бағишланган ўсмирларнинг халқаро мусобақаси давом этаяпти. Таъкидлаш жоизки, бу галги анъанавий турнирда айниқса мамлакатимизнинг биринчи терма командаси футболчилари ҳужумкор ўйинлар намойиш этиб, мухлисларни қувонтиришаяпти. Улар биринчи ва иккинчи матчларда рақибларидан устун эканликларини намойиш этган эдилар. Куни кеча ўтказилган учинчи турда ҳам ғалаба қозониб, пешқадамлик мавқеларини мустаҳкамлаб олдилар. Бу сафар СССР-2 терма командасини йирик ҳисобда (4:1) мағлубиятга учратдилар.

ХХР футболчилари ҳам совринли ўринлардан бирига даъвогар эканликларини амалда исботлашга ҳаракат қилаяптилар. Улар финляндияликлар билан бўлган галдаги матчда 3:0 ҳисобида устун келдилар. ГФР—ГДР учрашувида дарвозалар дахлсиз қолиб, рақиблар очкони бўлишиб олдилар. Уч турдан сўнг командалар ўйинлар жадвалида қуйидаги тартибда ўрин эгалладилар:

	У	Т	О
СССР-1	3	9-3	6
ХХР	3	7-2	4
ГДР	3	4-4	3
ГФР	3	2-3	3
СССР-2	3	6-8	2
Финляндия	3	1-9	0

ШАХМАТ

Англиянинг Гастингс шаҳрида ўтказилган халқаро мусобақа ниҳоясига етди. Охирги турда америкалик Борис Гулькони мағлубиятга учратиб, жами 8,5 очко тўплаган мамлакатимиз гроссмейстери Сергей Долматов турнир ғолиби бўлди. У биронта партияда ҳам имкониятни бой бермади. Уч маротаба ғалаба қозониб, ўн бир учрашувда дуранг натижага эришди.

ТЕННИС

Мамлакатимиз теннисчилари Австралия очиқ биринчилигида муваффақиятли қатнашаяптилар. Чунончи, Андрей Черкасов япониялик Стуцо Мацуокани, Александр Волков эса америкалик Жимми Браунни мағлубиятга учратдилар.

Аёлларимиз ҳам мусобақани ғалаба билан бошладилар. Наталья Медведева Жанубий Африка Республикаси вакили Лиз Грегоридан, Лейла Месхи эса италиялик Лаура Голарсдан устун келди.

ҚИЛИЧБОЗЛИК

Будапештда якунланган халқаро мусобақада Москва областилик 1989 йилги жаҳон чемпиони Ольга Величко иккинчи ўринни эгаллади. У ҳал қилувчи учрашувда ГФРлик Ане Фихтелга ютқазди.

ҚЎЛ ТЎПИ

Республикамиз пойтахтида Озарбайжон, Грузия, Ленинград, Литва, Украина ва Ўзбекистон терма командалари қизлари ўртасида мамлакат биринчилигининг зонал мусобақалари бўлиб ўтди. Қоидага кўра турнир якунидан сўнг 1—2-ўринни эгаллаган командалар финал йўлланмасини қўлга киритишар эди. Шунинг учун ҳам учрашувлар муросасиз курашлар остида ўтди. Таъкидлаш жоизки, республикамиз гандболчи қизлари ўз олдиларига қўйган вазифани бажардилар. Улар 7 очко тўплаб, иккинчи ўринни банд этишди. Бу муваффақиятга айниқса Лилия Вилолова, Светлана Цкитишвили ва Елена Горшина муносиб ҳисса қўшдилар. Украина терма командаси биринчи ўринни қўлга киритди.

Муҳаррир А. Ғ. МУХТОРОВ.

ВАСХНИЛ Ўрта Осиё бўлими «Племэлита» илмий-ишлаб чиқариш бирлашмасининг Чорвачилик илмий-тадқиқот институти коллективи катта илмий ходим И. М. Мамасолиевга отаси **Муҳаммадсоли СОЛИЕВнинг** вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

Р. — 03037. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси. Тошкент шаҳри. Р. — 01023. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12